

Mintautas Čiurinskas, Ona Daukšienė

KRAŽIUOSE MIRUSIŲ JĖZUITŲ
MAŽOSIOS BIOGRAFIJOS –
SUMMARIOLA VITAE

Rankraštinis tekstų, kuriuose aprašomi Kražių jėzuitų kolegijoje mirusių vienuolių gyvenimai, rinkinys (korpusas)¹ nėra nežinomas, o jo duomenimis tiesiogiai ar netiesiogiai yra pasinaudojęs vienas kitas Lietuvos ir žemaičių praeities tyrėjas, pradedant Motiejumi Valančiumi, rašiusiu Žemaičių vyskupijos istoriją². Tačiau visų pirma dr. Liudo Jovaišos pateikti duomenys bei nurodyta rankraščio kopija davė pradžią mintims, kad tekstą verta publikuoti su vertimu.

¹ Rengiant šią publikaciją, naudotasi Lietuvos nacionalinėje M. Mažvydo bibliotekoje esančiu rankraštinės knygos originalu (f. 130-1868). Jį sudaro 42 lapai (tekstu užpildyti 82 puslapiai), formatas 30 x 18,6, įrišta, ornamentuoti viršeliai. Dabartiniame rankraščio apraše nenurodoma, iš kur ir kada jis pateko į Nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos rankraštyną (rankraščio pradžioje yra 1836 m. Motiejaus Valančiaus įrašas, rodąs rankraštį tuomet buvus Kražių bibliotekoje).

Rengimo metu turėta ir originalo kopija (joje trūksta vieno teksto puslapio) – Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto Naujosios istorijos katedros diplominio darbo priedas: Jūratė Baranauskienė, *Kražių jėzuitų kolegijos „Nekrologų knyga“* [diplominis darbas], Vilnius, 1995, p. 78–158. Tais pačiais metais šis darbas buvo išleistas kaip knyga (be ISBN numerio): Jūratė Baranauskienė, *Kražių jėzuitų kolegijos „Nekrologų knyga“ = Summariola vitae nostrorum in collegio Crozensi defunctorum*, Vilnius: [s. n.], 1995. Šioje knygoje taip pat pridėtas minėtas diplominio darbo priedas-kopija, tik labai neryški ir netinkama naudotis.

Už įvairią mokslinę pagalbą rengiant publikaciją dėkojame dr. Liudui Jovaišai.

² Pirmajame kodekso puslapyje Valančiaus ranka įrašyta: *Rękopism ten jakkolwiek zawiera biografią prywatnych osób, ztem wszystkim ważnym jest pamiętnikiem historycznym – Uwaga Księża Macieja Wołoncewskiego nauczyciela Religii w gim: Kroż: 1836*. Plačiau žr.: Mintautas Čiurinskas, „Kražių jėzuitų *Summariola vitae* (Nekrologai, 1665–1732) – Lietuvos provincijos jėzuitų gyvenimo ir kasdienybės ir istorijos veidrodis“, in: *Jėzuitai Lietuvoje (1608–2008): gyvenimas, veikla, paveldas*, sud. Neringa Markauskaitė, Vilnius, 2011, p. 149–159.

Atidžiau tirti šią medžiagą paskatino ir palankiai sutiktas bandymas moksliskai apibūdinti šį šaltinį konferencijoje³. Darbą su šaltiniu įtraukus į biografistikos paveldo tyrimo programą⁴, atsirado tvirtas pagrindas ateityje išvysti ir viso lotyniškojo teksto bei vertimo mokslinę publikaciją. Iki šio, baigiamojo, etapo dar reikės išspręsti nemaža berengiant iškilusių problemų. Viena iš jų yra Kražių korpuso tekstų palyginimas su analogiškais, bet įvairiškai besiskiriančiais, čia mirusių jėzuitų nekrologų tekstais, siųstais į Romą ir dabar ten saugomais jėzuitų archyve⁵.

Pats šaltinis nuosekliau buvo aprašytas ir apžvelgtas Mintauto Čiurinsko straipsnyje, parengtame minėto konferencijos pranešimo pagrindu⁶. Galima tik priminti, kad 82 p. korpuso rankraščių sudaro 1665–1732 m. mirusių 57 Kražių jėzuitų gyvenimo aprašymai, įrašyti įvairių autorių ranka. Originali jo antraštė: *Summariola vitae nostrorum in Collegio Crosensi defunctorum*. Taigi pačiame šaltinyje tekstai daugiausia apibūdinami *summariolum vitae* terminu – tai ne visavertė, išplėtota biografija, bet trumpas gyvenimo aprašymas, „gyvenimo santrauka“, parašyta laisvai traktuojant formalius vienuolijos nurodymus tokiems tekstams. Realiai kai kurie platesni gyvenimo aprašymai atitinka biografijos žanro kriterijus. Šioje publikacijoje supažindinama su dalimi iki šiol padaryto darbo – su rinktinių biografijų vertimais. Jie turėtų atskleisti šaltinio savitumą, tekstų grožį ir pateikiamos informacijos pobūdį, o konstruktyvūs mokslo bendruomenės vertinimai ir pastabos padėtų darbą deramai baigti.

³ Tarptautinėje konferencijoje „Jėzuitai Lietuvoje (1608–2008 m.): gyvenimas, veikla, paveldas“ Vilniuje, 2008 m. spalio 9–10 d. perskaitytas Mintauto Čiurinsko pranešimas „Kražių jėzuitų *summariola vitae* (Nekrologai, 1665–1732) – Lietuvos provincijos jėzuitų kasdienybės ir istorijos veidrodys“.

⁴ „Nacionalinis Lietuvos biografistikos paveldas (XVI–XIX a.): paieškos, tyrimas, rengimas publikavimui“. Čia publikuojamas vertimas yra vienas iš šio Nacionalinės lituanistikos plėtros 2009–2015 metų programos projekto, finansuoto Lietuvos mokslo tarybos, darbų (sutartis nr. LIT-1-6).

⁵ *Archivum Romanum Societatis Iesu (ARSI)*, Lithuania, vol. 61, 62, 63.

⁶ Mintautas Čiurinskas, *op. cit.*

Atrinktos publikacijai biografijos atspindi viso rinkinio gyvenimo aprašymų įvairovę. Kartu atsižvelgta ir į jų bei juose aprašomų asmenų svarbą mūsų kultūros istorijai. Kai kurios biografijos jau buvo publikuotos įvairiu metu. Todėl čia nepateikiama palyginti neseniai publikuota ir kitur prieinama įdomi mūrininko brolio Stanislovo Bagdzevičiaus (Bohdzewicz) biografija⁷. Tačiau įtraukiamas naujai Onos Daukšienės išverstas svarbus mūsų kultūrai jėzuito tėvo Pranciškaus Šrubauskio gyvenimo aprašymas, – nors yra ir ankstesnių vertimų, bet šis gyvenimo aprašymas nusipelno tikslesnio, šiuolaikinių kalbinių ir dalykinių tokių tekstų perteikimo lygį atitinkančio varianto⁸.

Buvo atrenkami ne vien tik lietuvių kilmės jėzuitų gyvenimai, bet siekta atspindėti Kražiuose veikusių jėzuitų tautinę įvairovę, atitikusią LDK visuomenės ir Lietuvos jėzuitų provincijos realijas. Tačiau apskritai prioritetas teiktas pasižymėjusiems lietuviškąja pastoracine veikla,

⁷ Šaltinio aptarimą ir lotyniško teksto publikaciją su vertimu žr.: Neringa Markauskaitė, „Lietuvos jėzuitų provincijos mūrininkai: Stanisława Bohdziewicziaus karta“, in: *Menotyra*, 2006, Nr. 3 (44), p. 22–28 (vertė Mintautas Čiurinskas, versta iš: *Elogium seu compendium vitae Stanislai Bohdziewicz coadjutoris temporalis Societatis Iesu anno 1678 26 Januarii in Collegio Crozensi vita defuncti, ARSI, Lith. 61, p. 637–640*). Paminėta: Mintautas Čiurinskas, *XVI–XVII amžiaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės biografistika*, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2006, p. 166.

⁸ Lotyniško originalo teksto (remiantis Jėzuitų archyvo Romoje tekstu – Lithuania, *Necrologia*, vol. 61, f. 677–680) ir vertimo publikacija: Vaclovas Biržiška, *Aleksandrynas*, t. 1: XVI–XVII amžiai, Čikaga: išleido JAV LB Kultūros fondas, 1960, p. 324–330 (yra pastaba, kad vertimą „parūpino“ Juozas Tininis). Ten pat (p. 323) nurodomas ir kitas vertimas: „Lietuviškai išvertęs išspausdino B. Andruška jėzuitų kalendoriuje 1940, p. 99–100“. Turima omenyje publikacija: „Tėvas Pranciškus Šrubauskas“, in: *Jėzuitų kalendorius 1940 metams*: išleistas Jėzaus Draugijos 400 metų gyvavimo sukakties proga, Kaunas, 1939, p. 99–101 (vertėjas leidinyje nenurodytas). Lotyniško perrašo klaidų atitaisymą žr.: Vaclovas Biržiška, *Aleksandrynas*, t. 3: XIX amžius, Čikaga: išleido JAV LB Kultūros fondas, 1960, p. 440–443.

Pastabas apie *Aleksandryne* publikuotus vertimus ir taisymus žr. Pauliaus Rabikausko straipsnyje „Konstantino Sirvydo biografines datos“, in: Paulius Rabikauskas, *Vilniaus akademija ir Lietuvos jėzuitai*, sudarė Liudas Jovaiša, Vilnius: Aidai, 2002, p. 423, 426–429.

visų pirma pamokslavimu lietuviškai, Kražių vienuoliams. Siejant publikaciją su šio *Senosios Lietuvos literatūros* leidinio tema, parinkta nemaža gyvenimo aprašymų, kuriuose vienaip ar kitaip atsispindi neramios epochos karo veiksmai, palietę ir visos Lietuvos jėzuitus, ir Kražių kolegiją. Taip pat norėjosi pateikti ilgesniuosius, daugeliu požiūriu svarbius Kražių kolegijos rektorių (minėtojo tėvo Šrubauskio, taip pat tėvų Leonardo Veiso, Aleksando Kaštelos, Juozapo Horodeckio) gyvenimus. Atskleidžiant šiame rinkinyje reprezentuojamą *summariolum vitae* žanro įvairovę, greta ilgųjų publikuojami ir trumpesnieji, taip pat visų trumpiausias – brolio Mykolo Lankevičiaus gyvenimas. Taip pat siekta, kad parinktieji tekstai ir chronologiškai kuo tolygiau atspindėtų visą korpusą. Dedama ir pirmoji, ir paskutinioji rinkinio biografija, rodančios jo chronologines ribas.

Gyvenimo aprašymai pateikiami su dalykiniais komentarais, reikalingais tekstui geriau suprasti: paaiškintos kai kurios su jėzuitų vienuolija, su pavartotais palyginimais, aliuzijomis, citatomis ir kt. susijusios vietos. Tačiau nesiimta tikslinti visų datų ir istorinių duomenų, dažnai besiskiriančių nuo pateikiamų kituose šaltiniuose ar mokslinėje literatūroje, kaip antai gimimo, mirties datų, eitų pareigų laiko. Tik vienur kitur į tokius nesutapimus atkreipiamas dėmesys. Mat pagrindinis publikacijos tikslas – patikimai ir patogiai perteikti šio šaltinio medžiagą tolesniems tyrimams. To siekdami rengėjai glaustą informaciją (tačiau tik randamą pačiame biografijų tekste) apie aprašomą asmenį nutarė pateikti atskiroje redakcinėje anotacijoje prieš kiekvieną gyvenimo aprašymą. Numeris anotacijos pradžioje rodo publikuojamo teksto eilės vietą tarp 57 korpuso biografijų (originalė jos nėra numeruotos).

Iš pateiktųjų biografijų matome, kad šis raštijos paminklas teikia įvairių galimybių epochos tyrėjui. Čia daug medžiagos religinio gyvenimo, vienuolijų ir konkrečiai jėzuitų vienuolijos veiklai bei misijai, santykiui su visuomene pažinti; iš šios medžiagos, nors ir fragmentiškai, galima spręsti ir apie gyvenimą vienuolijos viduje,

gebėjimą susidoroti su vidinėmis (su)gyvenimo problemomis, išorės grėsmėmis, apie tai, kokiais keliais ir iš kur buvo ateinama į vienuolius, apie dvasinį vienuolių pasaulį, savivoką ir kasdienes praktikas, epochai būdingus maldingumo pavidalus, *ars moriendi*, apie santykį su rašto kultūra ir šioje srityje paliktus individualius pėdsakus. Čia aprašyta faktinė veikla asmenų, kurie be jėzuitų nekrologų rašymo tradicijos galėjo likti visai nežinomi. Nors šaltinis chronologiškai priklauso Baroko epochai, jis pravartus akivaizdiems XVII ir XVIII a. literatūrinio stiliaus pokyčiams tirti. Kai kas šiame, skirtame daugiau naudoti vienuolijos viduje, rašytiniame dokumente šiuolaikiniam skaitytojui gali atrodyti ne iki galo suprantama, galbūt pikantiška ar sunkiai priimtina, bet susipažinus su konteksto specifika skleidžiasi spalvingas, nepaprastas ir neramus visos epochos gyvenimas.

Barokinius tekstus nebuvo paprasta išversti (ne veltui ankstesni bandymai tai daryti jau yra pagrįstai kritikuoti, o kai kurie visai netinkami remtis) – problemos susijusios su rankraščių perskaitymu, epochos ypatybėmis, barokiniu stiliumi, terminija, įvairiausių sričių realijomis. Dabar pateikiami nauji vertimai kartu yra ir nauja versija išpinant kartais įmantrų barokinio lotyniško originalo sakinio grožį, ir nuo šių laikų nutolusias, su Jėzaus Draugijos vienuoliniu gyvenimu susijusias aplinkybes. Galima paminėti, kad tėvo Juozapo Horodeckio gyvenimo aprašymą, parašytą, kaip ir kiti, nežinomo kolegijos autoriaus, dėl painaus stiliaus išversti pasirodė tikras iššūkis. Jį įveikus norisi tarti, kad nedaug beatsirastų tekstų, kurių vertimas būtų dar sudėtingesnė užduotis (bet, be abejo, tokių Baroko literatūroje nemažai).

Tekstus vertė ir publikaciją parengė Ona Daukšienė (Felikso Kalendos, Pranciškaus Šrubauskio, Andriejaus Dimitrovičiaus, Kazimiero Daumanto, Hiacinto Semionovičiaus, Jono Melkertavičiaus, Jokūbo Adamovičiaus, Leonardo Veiso, Tomo Stecevičiaus, Jono Grubševičiaus, Adalberto Griškevičiaus, Aleksandro Kaštelos,

Juozapo Horodeckio gyvenimai) ir Mintautas Čiurinskas (Hiacinto Semionovičiaus, Danieliaus Maižrimo, Petro Šeleikausko, Mykolo Lankevičiaus, Aleksandro Kaštelos, Juozapo Horodeckio, Stanislovo Rakavičiaus gyvenimai).

MŪSIŠKIŲ,
MIRUSIŲ
KRAŽIŲ KOLEGIJOJE,
GYVENIMŲ SANTRAUKOS

[1. BR. FELIKSAS KALENDA (KOLENDA), lietuvis, buvęs pirklys. 17 m. dirbo kepykloje. Mirė 1665.VI.2, sulaukęs 62 m., iš kurių 26 praleido Jėzaus Draugijoje.]

FELIKSAS KALENDA, koadjutorius⁹,
1665 m. birželio 24 d.

Feliksas Kalenda, lietuvių kilmės, įstojo į Draugiją jau būdamas brandaus amžiaus ir iš pirklio amato užgyvenęs nemenką turtą. Kadangi jo reikalų iki įstodamas nespėjo iki galo sutvarkyti, manė po noviciato aplankyti saviškius ir baigti tvarkyti nuosavybės reikalus. Tačiau paskui, kai atvykęs į kolegiją tučtuojau puolė vykdyti jam čia tekusias priedermes, namų aplankyti nebegalėjo ir atrodė apskritai viską pamiršęs: nei kada pas saviškius bevyko, nei bemažtė apie reikalų tvarkymą ir visiškai atsisveikino su pasaulietiškais rūpesčiais ir pasauliu. Buvo tai įstabaus paprastumo vyras; dėl to savo bruožo taip vengė visų, kuriuos žinojo esant priešingus broliškai meilei, kad, regis, niekad su niekuo nesusikirto nė stipriau nesusiginčijo. Labiausiai jis puoselėjo nuolankumą; šis, reikšdamasis išoriniais darbais,

⁹ Koadjutorius (*coadiutor*) – gali būti verčiama ir „pagalbininkas“ (taip vertime daroma labai retais atvejais stilistiniais ar kitais sumetimais). Pasaulietiniai koadjutoriai (*coadiutores temporales*) – dvasininkų šventimo neturintys broliai jėzuitai, patarnaujantys vienuolijoje savo rankų darbu ir amato įgūdžiais. Toks buvo br. Kalenda.

Vienuolijos dvasiniai koadjutoriai (*coadiutores spirituales*) buvo labiau praktinio išsilavinimo tėvai (kunigo šventimus turintys vienuoliai), duodavę tris įžadus, darbuose sielovadoje ir nėję atsakingų bei vadovujančių pareigų.

negalėjo likti nepastebėtas nė vieno iš namų gyventojų. Pavyzdžiui, septyniolika metų nepaprastai kantriai ir su džiaugsmu dirbo kepėjo darbus, kurių neįmanoma nuveikti be vargo; o visą laiką, kiek jo likdavo, maldingai leisdavo garbindamas Kristų, priešais Nukryžiuotojo atvaizdą (jį stropiai ir pagarbiai saugojo savo dirbtuvėje). Puoselėjo sūnišką meilę Dievo Gimdytojai Mergelei [Marijai]; kone be perstojo sukdamas jos rožinio karolėlius save vis ragino saugoti pagarbą Švenčiausiajai Motinai. Buvo papratęs kas sykį, išeidamas iš namų, sukalbėti jai skirtą maldą. Tikrai dvasingi buvo jo pokalbiai su pasauliečiais, ypač su mažiau praprususiais, kuriuos, atsižvelgdamas į jų supratimo lygį, prisitaikydamas prie aplinkybių, iš visų jėgų stengėsi pamokyti tikėjimo pradmenų ir skatinti žengti toliau. Sulaukęs jau senyvo amžiaus neapleido bendrų priedermių, nors jau sunkiai bepaeidamas, vis tiek darbavosi ir kepykloje, ir valgomajame dengdavo stalą, ir mūsiškius žadindavo iš miego, iki pat savo paskutiniosios ligos; jos vis dėlto pakirstas, deramai priėmęs visus sakramentus, užmigo Viešpatyje 1665 m. birželio 24 d., išgyvenęs ilgiau kaip šešiasdešimt metų, iš kurių dvidešimt šešerius praleido [Jėzaus] Draugijoje.

[5. T. PRANCIŠKUS ŠRUBAUSKIS (SZRUBOWSKI), gimė apie 1620, mirė 1680. 1.27, lietuvis iš Kauno, įstojo į Jėzaus Draugiją 1638 m., turėdamas 18 m., profesas¹⁰, kalbėjo lietuviškai ir lenkiškai, mokėjo kitas Lietuvos jėzuitų provincijoje vartotas kalbas; daug metų praleido misijose, ypač uoliai darbovosi Karaliaučiuje, rodė nepaprastą uolumą teikdamas sakramentus, katekizuodamas liaudį, jaunimą, lietuvių kalba išleido knygelę paprastiems žmonėms šviesti, išsiskyrė asmeniniu maldingumu ir gilinimusi į tikėjimo dalykus. Pasibaigus dviem jo rektorius kadencijoms, paskirtas profesų namų išmaldos prokuratoriumi. Dėl asmeninių savybių buvo žinomas ir mylimas visoje Žemaitijoje.]

Tėvas PRANCIŠKUS ŠRUBAUSKIS,
1680 m. birželio 27 d.

Tėvas Pranciškus Šrubauskis, lietuvių tautybės, kilęs iš Kauno, į [Jėzaus] Draugiją įstojo 1638 Viešpaties metais, eidamas aštuonioliktuosius savo amžiaus metus. Baigęs filosofijos ir teologijos studijas, davė keturis įžadus. Tokį aukštą laipsnį visiškai atitiko jo gyvenimo būdas ir polinkis uoliai garbinti Dievą. Buvo tvirtų dorybių ir reto pamaldumo vyras; atrodė tuo pamaldumu tiesiog alsuojąs ir kuklumui, ir linksmumui sudėtomis lūpomis. Jo gyvenimas buvo visiems lygiai ir malonus, ir duodantis ugdymo vaisių, nes kėlė kartu ir pasitikėjimą, ir pagarbą. Jo bendravimas su pašaliečiais, ypač su didikais, santūriai apgaubtas įstabiu meilumu, labai maloniai žadino maldingumą ir Dievo baimę. Taip jis švelniai duodavo jiems šventų patarimų: tarsi to visai ir nedarydamas, įteigdavo rimtus ir širdyje ilgai išliksiančius dalykus. Nebuvo jame jokio apsimitimo, nieko, kas dvelktų pasaulio papročiais; bet visa rodė su išmintimi susijungusį evangelinį paprastumą, dėl kurio jis buvo priimtinas ir mielas net patiems Bažnyčios ir Draugijos priešams, įstabiai gebėjo numalšinti pykčius. Be to, spindėjo ypatinga artimo meile visiems, visiškai nepataikaudamas luominei padėčiai. Stengėsi visiems padėti patardamas, guosdamas,

¹⁰ Profesas (*professus*) – tris arba keturis iškilmingus profeso įžadus davęs Jėzaus Draugijos narys.

šelpdamas; kadangi atrodė gimęs kitiems patarnauti, pelnytai visų buvo vadinamas nuliūdusiųjų, o ypač ligonių, tėvu; juos stiprino ir savo apsilankymais, ir maldingais pokalbiais, atiduodavo visus vaistus, kiek tik jų pats turėdavo, ypač silpnesniesiems, ir savo uolumu parūpindavo jų ligai gydyti tinkamo maisto.

Tačiau sielų sveikata jis rūpinosi dar labiau negu kūnų; šiam rūpesčiui su nepaprastu uolumu skyrė visą savo gyvenimą. Daugybę metų praleido misijose, ypač Karaliaučiuje. Į to miesto turgų suplūsta įvairiausių žmonių iš katalikiškų provincijų¹¹. Mokėdamas provincijų kalbas, jis visa širdimi puolė teikti jiems dvasinę pagalbą. Lankydavosi namuose, kryžkelėse, priemiesčiuose, amatininkų dirbtuvėse, laivuose, kareivinėse; ir visur, kur tik katekizudavo nemokytus žmones, žadino juose maldingumą, būriais vesdavo išpažinties, o paleisdavo sustiprintus Šventąja Eucharistija ir apdalytus šventomis dovanėlėmis. Tokia buvo jo kasdienė veikla, kuri stebino ir auklėjo net pačius eretikus, teikdama ypatingų nuopelnų mūsų Draugijai provincijose. O naktis jis leisdavo atlikdamas deramą Dievo tarnystę, šventai medituodamas, rengdamas pamokslus liaudžiai, ir jei bent kiek laiko skirdavo poilsiui, tai dažniausiai atsilošęs kėdėje. Nuo tokių vargų, be abejo, būtų jau visiškai sunykęs, jeigu viršinininkai, vadovaudamiesi protu, nebūtų jo atitraukę iš šios veiklos srities¹², idant išsaugotų jo gyvybę. Tačiau ir kitur jis su tokiu pačiu uolumu, nors jau ir mažiau bevargdamas, tęsė pradėtąjį darbą. Ypač daug rūpesčio turėjo Velykų laiku. Apeidavo varguolių ir prastuolių lūšneles, taip pat ir būdamas rektoriumi, idant pakviestų juos į kasmetinę Eucharistijos puotą ir jai parengtų. O labiausiai šį patarnavimą teikė krikščionių žydų šeimai. Net ir senatvėje, jau pašlijus sveikatai, varginamas kojų ligos, šio darbo nenutraukė ir visur ypač uoliai katekizavo. Todėl Karaliaučiuje, negana to, kad per kiekvieną šventę tuo užsiimdavo, kalbėdamas žmonėms lietuviškai ir

¹¹ Romos teksto variante jos išvardytos: „iš Lietuvos, Rusios, Prūsijos, Žemaitijos“ (*ex Provinciis Catholicis Lituania Russia Prussia Samogitia*).

¹² Pažodžiui būtų „iš šios kovų arenos“ (*ex hac arena*).

lenkiškai, bet dar ir popiečio valandomis apsiėmė pats liaudžiai aiškinti krikščionių mokymą ir lietuvių kalba išleido knygelę paprastiems žmonėms šviesti, kur dar pridėjo santraukas Tikėjimo, Vilties ir Meilės aktų, kuriuos visuomet iš sakyklos kalbėdamas žmonėms pasiūlydavo pabaigoje pats paskaityti, idant šie iš paskos kartotų. Sakydamas pamokslus nuostabiai prisitaikydavo prie mažiau praprususios liaudies dvasios. Nuolatos ir labai aiškiai mokydavo apie tikėjimo ir doros dalykus. Tai davė puikių vaisių, ir nedori žmonės dažnai atsiversdavo į geresnį kelią, kaip liudija tie, kurie klausėsi jų išpažįstant nuodėmes. Dėkodamas už pamokslavimą vienas prelatas pridėjo, jog šis buvęs toks vaisingas, kad dar tą pačią dieną daugybė žmonių, pratusių šventvagiškai niekinti dieviškosios atgailos slėpinius, pagauti didelio susijaudinimo, jam vienam išpažindavo viso gyvenimo nuodėmes. Jo troškimas darbuotis sielų išganymo labai buvo nepasotinamas. Iš šventos klausyklos lipdavo į sakyklą, o iš čia vėl leisdavosi į atgailos klausyklą. Pamiršęs kūno poilsį, tol tęsdavo tą darbą, kol pastebėdavo, kad jau nebeliko nė vieno, norinčio atlikti išpažintį. Regis, turėjo ypatingą dangaus dovaną vadovauti sąžinėms, nes daugelis jautė kažin ką dieviška jo dvasios darnoje; kai kurie, atverdami jam savo sąžinės paslaptis, patirdavo lyg kokį aukštesnį jausmą, paties Kristaus buvimą jame. Maldingumui sužadinti jis pasitelkdavo dar ir tokią uolumo apraišką: ne tik mūsiškiams, bet ir pašaliečiams jaunuoliams siūlydavo veikalėlių dvasiniais klausimais, o kai šiuos perskaitydavo, pasiūlydavo kitų. Ypač dosniai platino tarp jaunuomenės knygeles, kupinas meilės ir šventų maldų; o paprastesniems žmoneliams parūpindavo lietuviškai sudėtų šventų giesmių su priegiesmiais, skirtais atkartoti miniai. Dėl tokio uolumo buvo vadinamas apaštališkuoju vyru.

Be viso šito, ypatingos stiprybės ir paveikumo jam pridėdavo išskirtinis maldingumas Dievui ir gilinimasis į dieviškus dalykus. Nuolatos būdavo susivienijęs su Dievu ir atsidavęs maldai; kad turėtų jai daugiau laiko, atilsiu skirdavo iš viso vos trejetą, daugiausia ketvertą valandų. Nors ir kamuojamas nuolatinės kojų ligos ir tinimo,

kanonines valandas dažniausiai atlikdavo klūpėdamas ir taip iš-
tvermingai, kad net ir paskutinės sunkios ligos metu ilgai nesidavė
įkalbamas jas nutraukti; net tą pačią valandą, kai atidavė Dievui
sielą, buvo aptiktas kalbąs liturgines valandas. Ruoštis šventųjų
mišių aukai jis skirdavo mažiausiai pusvalandį; tiek pat – dėkojimo
aktui, kurį dažniausiai ištesdavo ilgiau nei valandą. Eucharistiją lankė
dažnai ir ilgai užsibūdavo. Turėjo nuolatinį įprotį po pusryčių ir po
pietų nueiti į bažnyčią, nors ir lietui lyjant, ir žiemos metą; ten ilgai
dėkodavo Dieviškajam Dosnumui už kūno maistą ir gaivino sielą jai
skirtu penu. Prieš mūsų namų gyventojų dvasinį paraginimą dvi ar tris
valandas iš ten semdavosi dvasios, kurią paskui perduodavo kitiems.
Ypatingai garbino Švenčiausiosios Trejybės Slėpinį, jos garbei buvo
susikūręs tam tikras maldas, kurias paskui dažnai kalbėdavo. O su
koku dėkingu maldingumu gerbė šventuosius, galima būtų spręsti iš
to, kad jam bekalbant drauge su kitais įprastą Visų Šventųjų litaniją
vienas iš mūsų pastebėjo stovint šalia jo du, atrodančius taip, kaip
paprastai vaizduojami Apaštalų kunigaikščiai¹³. Išskirtinį pamaldumą
skyrė šventajam Pranciškui Ksaverui ir sėkmingai įdiegė jo dešim-
tadienį, mokytuosius aprūpindamas šios dešimties dienų praktikos
knygelėmis, o prastuolius mokydamas vaisingai šią praktiką atlikti.

Kaip jis puoselėjo neturtą, matyti iš to, kad ištusus keturiolika metų
nuo šalčio gynėsi tais pačiais kailinukais, kuriuos pats pasirūpindavo ir
susilopyti. Ir pirštinėm tenkinosi tom pačiom dvidešimt metų. Niekad
nebuvo girdėta, kad jis skųstųsi būtinų dalykų stoka. Net ir eidamas
silpnyn dėl amžiaus ir ligos atsisakydavo mūsiškių patarnavimo. Ir kaip
pats visur rodėsi lyg Kristaus neturtėlis, taip ir neturtėliais rūpinosi,
ypač kad nustatytą valandą prie mūsų vartų vargšams būtų išdalytas
jiems paskirtasis maistas. Koks didis buvo jo klusnumas ir pagarba
vyresniesiems, geriausią pavyzdį mūsų provincija patyrė tada, kai
pasibaigus dviem jo rektoriaus kadencijoms paskirtas profesų namų¹⁴

¹³ T. y. šv. Petras ir šv. Paulius.

¹⁴ Profesų namai (*domus professa*) – nuolatinės fundacijos neturintys, ne-

išmaldos prokuratoriumi taip noriai prisiėmė ir vykdė tą pareigą, kaip ir bet ką kita. Toks didelis buvo jo kuklumas ir savęs nevertinimas, kad visus žemesniuosius pagerbdavo labiau, apie visus kuo geriausiai galvojo ir visai nevertino savo gabumų. Jei jam kartais pasitaikydavo suklysti, jokiū būdu to neslėpdavo, bet atvirai ir su malonumu pasipasakodavo. Mielai įsitraukdavo į pačių jauniausių ir paprasčiausių mūsų narių pokalbį. Kuo labiau prislėgtą ir pažemintą kurį nors pamatydavo, tuo labiau stengdavosi jį suraminti. Taip pat meliliai ir su pasitikėjimu prakalbindavo net ir nepažįstamus vargšus bei nelaimėlius, guosdavo, mokydavo, tarsi apglėbdamas visus broliška ir tėviška meile.

Šiuo savo gerumu ir gailėstingumu pasiekė, kad, kol buvo gyvas, jį beveik visa Žemaitijos kunigaikštystė pažino ir mylėjo kaip meilingiausią tėvą, o mirusio jo gedėjo ir aukštuomenė, ir prastuomenė. O ypač Kražiuose, kai varpais buvo pranešta žinia apie jo mirtį, buvo visų žmonių apraudotas ir palydėtas, labiausiai vargšų ir studijuojančio jaunimo, kurio gražiausias žiedas buvo jį išsirinkęs savo nuodėmklausiu. Daugybė buvo tų, kurie pagerbė jo laidotuves priimdami Švenčiausiąjį Sakramentą, su ašaromis melddami jam Dievo gerumo. Ir mūsų škiečiai sutiko jo mirtį ne tiek kentėdami, kiek apverkdami kaip meilingiausią tėvą, tiek dėl kitų dorybių, tiek ypač dėl tos retos meilės kiekvienam artimui ir didžiausio uolumo. Itin jautriai tai darė kražiškės vienuolės, kurias jis mokė šventais apmąstymais, keliskart per metus žadino pamaldumą viešais paraginimais, o dar dažniau atleisdavo nuodėmes šventoje klausykloje. Kai tik kambaryje buvo pašarvotas jo kūnas, kur jį pro langą galėjo matyti pašaliečiai, žmonės ėmė plūsti būriais ir lyg kokio malonumo sėmėsi vien į jį žiūrėdami, nenuleisdami akių nuo veido, likusio giedro net ir po mirties. Šis didžiųjų nuopelnų [vyras] mirė 1680 Viešpaties metų birželio 27 dieną, eidamas šešiasdešimtuosius savo amžiaus metus, kaip galima tikėtis, pasirengęs priimti amžinąjį atlygį už savo darbus.

susiję su mokyklomis ir išsilaikantys vien iš aukų jėzuitų namai. Jų gyventojai dirba sielovados arba mokslo darba.

[7. BR. ANDRIEJUS DIMITROVIČIUS (DYMITROWICZ), rusėnas, gimė 1626.XII.2, įstojo į Draugiją 1666.VIII.7, po formacijos, 1677.VIII.15, tapo koadjutoriumi. 15 m. ėjo virėjo, 10 m. – ūkvedžio pareigas. Mirė 1693.II.10, 66 m. amžiaus, 26 m. buvo Draugijos narys]

ANDRIEJUS DIMITROVIČIUS, koadjutorius,
1693 m. vasario 10 d.

Andriejus Dimitrovičius, rusų tautybės, bendrąją visų mirtingųjų šviesą išvydo 1626 metų gruodžio 2 dieną; įstojo į Draugiją vykdyti Morotos pareigų¹⁵ 1666 metų rugpjūčio 7 dieną; po formacijos 1677 metų rugpjūčio 15 dieną tapo pasaulietišku reikalų koadjutoriumi. Čia penkiolika metų garbingai atliko virėjo pareigas, ir, nors tiek daug laiko praleisdavo prie pat ugnies, niekada nebuvo pastebėtas užsidegantis tulžingo pykčio liepsnomis; priešingai, vykdydamas šitokią karštą priedermę, turėjo tokią romią sielą, kad galėjai jį pavadinti itin šalto prigimimo žmogumi, jeigu to jam nebūtų suteikusi veikiau aistrų tramdytoja dora, o ne prigimtis. Niekada niekas negirdėjo, kad būtų aprėkęs kartu su juo maistą gaminančius padėjėjus ar menkiausiam iš jų prilipdęs gėdos žymę už neišmanymą ar tinginiavimą; užuot priekaištavęs, virtuvės pagalbininkus skatino gerai ir sparčiai dirbti pirmiausia savo pavyzdžiu: užuot tingiai įsakinėjęs, pats uoliai dirbdavo. Ir kitiems broliukams rodė išskirtinį nusižeminimo ir pagarbos vyresniesiems pavyzdį. Beveik dešimt metų ne mažiau ištikimai, kaip ir kruopščiai, ėjo namų ūkvedžio pareigas; nei namų šeimynos pataikavimas, nei įžūlumas ar pasaulio išmintis negalėjo jo pastūmėti peržengti deramų vienuolinio neturto ribų. Mišių aukos slėpinių niekad nesiklausydavo sėdėdamas ar, jau pašlijus sveikatai, pasirėmęs į kokią atramą, bet visuomet juose dalyvaudavo klūpėdamas; paskui jau visiškai išsekusį jį pakeldavo jaunesnieji, bet vis tiek neatsisakė

¹⁵ Br. Andriejus Draugijoje ėjo virėjo pareigas. Aliuzija į NT epizodą apie Lozorius seseris Mortą ir Mariją (Lk 38–42) norima pabrėžti, kad kiekvieno nario darbas ir indėlis yra svarbus ir garbingas. Morta „buvo susirūpinusi įvairiu patarnavimu“, kai Marija klausėsi Jėzaus.

šio papročio ir priimdamas šventąjį viatiką. Uolus tylos puoselėtojas, niekada liežuvio nelaidydavo tuščioms kalboms, bet užtat jo negailėjo melddamasis balsu ir išsakydavo po kuklumo apdangalu slėptus rimtus ir svarius vienuolinės išminties žodžius, kai to reikalavdavo pamokslo priedermė ar būtinybė arba vienuolinė praktika. Nenuilstantis dykinavimo priešas, net ir gyvenimo pabaigoje, prikaustytas prie patalo, neapsieidavo be rankų darbo. Pagaliau, su niekuo nesusipykęs ir nesusikivirčijęs, bet visų namų gyventojų be galo mylimas, sustiprintas deramais Bažnyčios sakramentais, mirė Kražių kolegijoje 1693 metų vasario 10 dieną, išgyvenęs šešiasdešimt šešerius metus ir pustrėčio mėnesio, o Draugijoje – dvidešimt šešerius metus ir šešis mėnesius.

[9. T. KAZIMIERAS DAUMANTAS (DOWMONT), žemaitis, dvasinis koadjutorius, mirė 1694.IV.14¹⁶, apie 40 m. amžiaus, apie 20 m. buvo Draugijos narys. Dėstė, vyko į misijas, 6 m. buvo pamokslininkas lietuvių kalba. Mirė būdamas Varnių misijos vyresnysis, palaidotas Varniuose prie kapitulės narių.]

Tėvas KAZIMIERAS DAUMANTAS,
1694 m. balandžio 14 d.

Tėvas Kazimieras Daumantas, žemaitis, dvasinis koadjutorius, gimęs maždaug prieš 40 metų, iš kurių Draugijoje gyveno apie 20 metų. Baigęs trejų metų filosofijos kursą ir vienus teologijos kurso metus, keletą metų praleido tai dėstydamas humanitarinius dalykus, tai vykdamas į misijas. Šešerius metus vykdė pamokslininko lietuvių kalba pareigas, sulaukdamas visuotinio pritarimo. Spindėjo jame nusižeminimas, švelnumas ir uolumas padėti artimui. Todėl nuolat klausė išpažinčių, labai noriai padėdavo ligoniams, mielai bendraudavo su eretikais ir jiems buvo

¹⁶ Nurodoma ir kita t. Daumanto mirties data – 1695.V.14. Žr. *Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy, 1564–1995*, ed. Ludwik Grzebień SJ et al., Kraków: Wydawnictwo WAM, 1996, s.v. Tas pat duomenyne internete: <http://www.jezuici.krakow.pl/cgi-bin/rjbo?b=enc&q=DOWMONT&f=1> (žiūrėta 2011-12-12).

naudingas, dalyvaudavo pašaliečių puotose, paskanindamas jas dvasi-
nių pokalbių druska. Šviesiausias vyras, kuris, 1694 m. Respublikos
akivaizdoje atsižadėjęs erezijos, tučtuojau buvo pakviestas į senatoriaus
krėslą¹⁷, paliudijo, kad tiesą pažinti jam labiausiai padėjo bendravimas
ir pokalbiai su tėvu Kazimieru. Išties atrodo, kad dėl tokio nepaprasto
dorumo ir atsidavimo buvo tapęs Dievo šlovės įrankiu tasai, kuris, šiaip
ar taip, būdamas nevisapusiškai išsimokslinęs, vis dėlto sugebėjo laimėti
patį mokyčiausią eretiką ir eretikų pirmųjų gretų kovotoją. Paskui tasai
naujasis katalikas geidavo turėti šį tėvą savo nuodėmklausiu, bet tuos
troškimus nutraukė mirtis, ištikusi tėvą 1694 m. balandžio 14 dieną dėl
paralyžiaus, susimaišiusio su letargu, kuris jį priveikė atliekant artimo
meilės pareigą. Mat kai į Varnius suplūdo minios prie pašarvoto švie-
siausiojo Kazimiero Paco, vietos [vyskupo] ordinaro, kūno, ir daugelis
mūsų namuose ieškojo prieglobsčio, ir tėvas Kazimieras dėl nepaprastos
savo meilės ir draugiškumo visiems daugelį įsileido, pats buvo privers-
tas naktį praleisti šaltame kambaryje, nors dar visiškai nepasveikęs po
ligos; staiga jam sukausčius kairįjį šoną nugriuvo ant žemės ir nė savaitei
nepraėjus, pribaigtas stiprios ligos, būdamas tos misijos prie katedros
vyresnysis nusekė savo vyskupą, kurio buvo mylimas šiame gyvenime.
Dėl tos nelaimės sielvartavo prelatai, kanauninkai, o užvis labiausiai
garbingasis [vyskupijos] administratorius; kadangi ligoniui nepadėjo
pasveikti jį lankydami, mirusį pagerbė iškilmingomis egzekvijomis ir
palaidojo garbingoje vietoje tarp kapitulos narių. Mirė Varnių misijoje.

¹⁷ Minimas Jonas Andriejus Pliateris (Plater, apie 1626–1696) ir jo konver-
sija iš liuteronų į katalikus 1695 m.; tais pačiais metais jis tapo Livonijos vaivada.
Plg.: Gustaw Manteuffel, „Księstwo Inflanckie XVII i XVIII stulecia. Przegląd
wybitniejszych jego postaci“, *Przegląd Powszechny*, r. 14, t. 53, [Kraków], 1897,
p. 26. Prieiga internete: http://www.przegląd powszechny.pl/archiwum_content/pdfs/1897/53.pdf (žiūrėta 2011–12-12); Józef Wolff, *Senatorowie i dygnitarze
Wielkiego Księstwa Litewskiego 1386-1795*, Kraków: W drukarni Wł. L. Anczyca
i Spółki, 1885, p. 16 (nurodoma, kad Livonijos vaivada paskirtas 1695.II.28). Už
pagalbą identifikuojant rengėjai dėkoja dr. Gintautui Sliesoriūnui. Nota bene:
1695 metai, nurodomi literatūroje, nesutampa su čia publikuojamoje biografijoje
minimais 1694 m. ir t. Daumanto mirties data. Žemaičių vyskupas Kazimieras
Pacas mirė 1695 metais.

[11. T. HIACINTAS SEMIONOVIČIUS (SIEMIONOWICZ), Lietuvos rusėnas, profesas, mirė 1696.IV.20, 51 m. amžiaus; įstojo į Draugiją būdamas 21 m.]

Tėvas HIACINTAS SEMIONOVIČIUS,
1696 m. balandžio 20 d.

Sielvartinga visam krikščioniškajam pasauliui Didžiojo Penktadienio diena ne mažiau sielvartinga tapo ir mūsų Kolegijai. Mat ji atėmė vyrą, kurį didį padarė jame viename susitelkę dorybės, nuopelnai, gabumai, daugeliui tenkantys padalyti atskirai. Tai buvo tėvas Hiacintas Semionovičius, lietuvių kilmės, augęs kaip rusėnas, Draugijoje pasiekęs keturių įžadų profeso padėtį, sulaukęs penkiasdešimt vienu metų amžiaus. Mirė mirtimi, per ankstyva Vienuolijai, bet ne per greitai dangui, gyvenimo pusiaukelėje pasiekęs laikų pilnatvę. Į Draugiją įstojo eidamas dvidešimt pirmuosius metus. Tokį kiek vėlesnį įstojimą atsvėrė karštesniu uolumu, dėl kurio, pabaigęs studijas ir paskirtas vykdyti viešas pareigas, parodė, kad retas iš bendraamžių galėtų prilygti jam, kalbančiam nuo Tulijaus¹⁸ pakylos ar šventosios sakyklos. Jo pamokslai buvo išsiskiriantys mokytumu, rodantys retai pasitaikančią erudiciją, naudingi dėl reiškiamo uolumo, tokie sklandūs, kad net sakomi be pasiruošimo sušaukdavo klausytojų minias. Bet buvo ypač iškalbus gyrėjas, kai tekdavo kalbėti apie Švenčiausiosios mūsų Ponios šlovę. Jo dorybė nekrito į akis, nes buvo tokia, kaip didžiųjų herojų darbuose – atspindinti labiausiai pergale prieš save: didžiausias iš kitų patiriamas užgaules priskirdamas kenčiančio Dievo žaizdoms, pripažindavo esąs labai daug skolingas tiems užgauliotojams ir iš tiesų darė jiems daug gera. O meile, kokia degė vienuoliniam neturtui, šiais metais pasirodė vertas rungtis su švenčiausiuoju Serafiškuoju Pranciškumi šventumo varžybose, mat šio šventojo šventės dieną atėjo pas vyresnįjį ir pareiškė, kad sekdamas visiško Pranciškaus neturto

¹⁸ T. y. „nuo oratoriaus, kalbėtojo pakylos“. Markas Tulijus Ciceronas čia minimas kaip (pasaulietinio) oratoriaus idealas, bendrinis įvardijimas. Taip nusakomos t. Hiacinto Semionovičiaus eitos pamokslininko pareigos.

pavyzdžiu nori atsisakyti tų menkų daiktų, kuriais jam vyresnieji buvo leidę naudotis iki gyvenimo pabaigos, – tai ir įvykdė. Toks buvo ir didesnės svarbos dalykuose.

Ne mažesnė buvo ir skaistumo meilė. Kai ėjo misionieriaus pareigas karo stovykloje ir Vengrijoje buvo nakčiai apsistojęs pas pamokslininką, klastingas šeimos tėvas atsiuntė paleistuvę, kad nuplautų jam kojas, sakydamasis žinąs, jog yra toks Draugijos paprotys. Bet abejingu veidu atmetęs šeimnininko siūlymą, pamokslininką privertė, kad pats ir įvykdytų tą svetingumo priedermę, kurią siūlė.

Jis degė uoliu pamaldumu šventajai Marijai Magdalietei, nes jo rūpesčiu Vilniuje, Šv. Jono bažnyčioje, pastatytas šios šventosios titulo altorius buvo praturtintas šešiomis iš asmeninių jo santaupų padirbdintomis alavinėmis žvakidėmis, liturginiais drabužiais, vertais penkių šimtų auksinų, ir gerbiamas dažniau aukojant Mišias. Vienas svarbiausių jo rūpesčių buvo rūpintis savo siela. Kad būtų dėl jos ramus, taisydavo ją dažnesnėmis nei įprasta išpažintimis ir tarsi kažkaip pranašingai nujausdamas artėjančią mirtį, apvalė ją visuotine išpažintimi iš viso vienuoliško gyvenimo.

Kaip giliai jame įleidęs šaknis buvo įprotis savo skausmais vienyti su mūsų Išganytojo skausmais, įrodė paskutinė kova, per kurią, sakydamasis kenčiąs kovotojo kančias, jomis vienijosi su mirštančio Viešpaties kančiomis.

Ūkio reikaluose jis pasižymėjo nepaprastu uolumu, patyrusiojo sumanumu, o jo pastangos buvo sėkmingos, nes Vilniaus alumnatas naujais pamatais buvo apsaugotas nuo tolesnio griuvimo, išgražintas, rūšiai sutvirtinti naujai išmūrytais skliautais, stogai pasipuošę apdengti čerpėmis. Naugarduke būdamas vyresnysis beveik iki šelmens užbaigė statyti dėl nepalankių laikų lėtai kylančią bažnyčią – per trejus metus daugelio metų darbą. Kiek pelnė dvasinių vaisių būdamas beveik visų studentų nuodėmklausiu, liudija aiškus jų elgesio pasikeitimas, atgautas tikrasis maldingumas, daugelį patraukusi šeštadienių ir dešimtadienių pamaldumo bei veiksmingai įdiegta kūno

apsimaravimo praktika. Kad jai nepritrūktų priemonių, jo rankomis buvo pagamintos septynios grandinėls, bemat jo įteiktos kai kuriems jaunuoliams ir labai noriai priimtos.

Uolumo jam niekad netrūko, tačiau paskutiniaisiais metais, jau gerokai senkant jėgoms, užuot susilpnėjęs, jis ypač išaugo: niekada išpažinčių neklausė labiau atsidėjęs negu tada, netgi savo mirties dienos išvakarėse. Dalyvavo Viešpaties vakarieniėje, o kad ją kitą dieną valgytų danguje kartu su geresniu stalo draugu, Dievo Avinėliu, daugybę žmonių šioje žemėje mokydamas ir rengdamas deramai dalyvauti šventoje puotoje, parodė norįs kartu su jais sėdėti už dangiškojo pokylio stalo. Iki galo atlikęs šią krikščioniškojo maldingumo pareigą, paliko gyvuosius, kad su tuo pačiu Avinėliu švęstų amžinąsias Velykas.

[17. BR. JONAS MELKERTAVIČIUS (MELKIERTOWICZ), žemaitis, pasaulietinis koadjutorius, kolegijų prokuratorius, mirė 1703.V.24, sulaukęs 58 m.; 24 iš jų išbuvo Draugijoje – nuo 1679 m.]

JONAS MELKERTAVIČIUS

Žemaičių tautybės, pasaulietinis koadjutorius, nugyvenęs 58 metus, Draugijoje – 24-erius, sustiprintas visais sakramentais, mirė 1703 m. gegužės 24 d.

Šis, palikęs pasaulietinį gyvenimą, 1679 m. išrinktas į brolių koadjatorių tarpą, nuo pat įstojimo į Draugiją vyresniųjų akyse pelnė nepaprastą pagarbą už išmintį ir sumanumą. Todėl ne sykį dėl jo varžėsi kolegijų rektoriai, siekdami, kad jų kolegijų prokuratoriumi taptų darbštus ir bendrą labai mylintis žmogus. Pelnęs autoritetą orumu, moralės brandumu, dailia išvaizda, protinga iškalba atrodė panašus į kunigą, todėl taip jau atsitikdavo, kad nežinančiųjų tai šen, tai ten vis būdavo tituluojamas kunigu. Pats su įstabių kuklumu vengė tų titulų ir išmintimi pelnytą šlovės, prisimindamas, kas jis yra iš

tikrųjų, o ne kuo vadinamas neišmanančiųjų. Nuolatiniais darbais galų gale užsitraukęs ligą, deramai aprūpintas įprastais sakramentais, žengė į amžinybės kelią.

[18. T. JOKŪBAS ADAMOVIČIUS (ADAMOWICZ), rusėnas iš Smolensko vaivadijos paribio su Maskvija, dvasinis koadjutorius, mirė 1705.IV.10, išgyvenęs 71 metus, Draugijoje – 36-erius. Įstojo 1669.III.4, jau vyresnio amžiaus, prieš tai ragavęs kareivio duonos. Buvo išmokęs lietuvių ir latvių kalbas, daugiausia vadovavo misijoms Kurše.]

Tėvas JOKŪBAS ADAMOVIČIUS

Tėvo Jokūbo Adamovičiaus tėvynė buvo Rusia, toji jos dalis, kuri, ribodamasi su Maskvija, apima Smolensko vaivadiją. Nuo ankstyvo amžiaus jame reiškėsi gyva prigimtis, nuovokus protas, įgimtas veido grožis, didelis sumanumas veikiant, atsargumas kalbant, tiek išlavin-tas kūnas, kiek ir išstobulinta siela; dėl šių prigimtinių dovanų net ir senyvame amžiuje buvo gerbiamas ir [visiems] mielas.

Ankstyvosios jaunystės metus Smolensko kolegijoje skyrė Pala-dei ir Aristoteliui; paskui, kai įsismarkavo karas su Maskva ir buvo užimtas kapituliavęs Smolenskas¹⁹, pagarsėjo kario šlove kartu su Povilu Sapiega, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kariuomenės vyriausiuoju vadu²⁰, dalyvaudamas įvairiuose karo žygiuose Rusioje, Lietuvoje, Žemaitijoje, Livonijoje. Kaip pats yra liudijęs, buvo įpratęs karinę laisvę riboti evangeliniais priesakais, kurie nurodo nieko nežu-dyti, niekam nepadaryti skriaudos ar neteisybės ir būti patenkintam savo tarnyba. Šiomis kario dorybėmis, o ypač nepaprastu gailestin-gumu vargšams neturtingiems valstiečiams, kaip tikima, atvėrė sau

¹⁹ Karas su Maskva prasidėjo 1654 m., ir užimtas Smolenskas buvo vienas pirmųjų didelių praradimų. 1654 m. liepą Aleksejaus Michailovičiaus kariuo-menės apgultas Smolenskas po derybų kapituliavo rugsėjo 23 d.

²⁰ Povilas Jonas Sapiega (1609–1665) Lietuvos didžiuoju etmonu tapo 1656 m.

kelią į Viešpaties gailestingumą. Mat Dieviškasis Gerumas panoro laikui atėjus šį pasaulio karų stovyklose pasižymėjusį herojų perkelti į savo karių gretas. Po šios kariuomenės vėliavomis jis pradėjo naujus mūšius, dar šlovingesnius nei ankstesnieji. Todėl jau vyresnio amžiaus 1669 m. kovo 4 d. priimtas į Draugiją naujokyne visus pranoko tiek amžiaus, tiek moralės brandumu.

Pabaigęs metus naujokyne ir įgavęs pakankamą moralinės teologijos pažinimą, įvairiose misijose, o ypač vadovaudamas misijoms Kurše, pasirodė išskirtinis ir nenuilstantis Draugijos darbininkas, kuo labiausiai priimtinas ir kilmingiesiems, ir didžiausiems prastuoliams, romiu elgesiu ir lipšnumu kitatikius atvedė į tikrąjį tikėjimą, o įpuolusius į ydas katalikus – į tikrąjį maldingumą. Išmoko lietuvių ir latvių kalbų, kurių tarimas visiškai priešingas jo gimtajai kalbai, ir nuolatinėmis pastangomis bei praktika jas vartodamas ėmė šnekėti jomis bene taip pat gerai, kaip savo gimtąja kalba, idant taptų deramu įrankiu Dievo garbei tuose kraštuose skleisti. Be nepaprasto maldingumo Dievui ir šventiesiems, jautė didelę atjautą atgailos liepsnas [skaistykloje] kenčiančioms sieloms; jei tik neprivalėjo melsti už kitus, nuolatos visas Mišias aukodavo jų intencija ir joms skirdavo krikščioniškojo ir vienuoliškojo pamaldumo praktikas. Atrodo, neliko be atlygio už [joms darytas] geradarystes, nes, kaip žinoma, neapsieita be stebuklo. Kai vienas, iš Kražių kolegijos vykdamas į Liepoją pirkti čerpių, per svetimą klastą buvo apvogtas ir prarado kažkiek šimtų auksinų, ir vyresnieji šia žala rūpintis perdavė tam tėvui, o šis pirmiausia pavedė ją skaistykloms, tučiuojau [prarasti pinigai] atsirado, ir praėjus daugeliui savaičių nakvojant užėigoje pinigai kartu su skrynele buvo perduoti į tėvo Jokūbo rankas.

Paskutiniaisiais gyvenimo metais paskirtas į Kražių kolegiją šventame atgailos tribunole²¹ uoliai darbavosi žmonių naudai; tą pareigą atlikdamas ir užbaigė gyvenimą. Nes kai dieną prieš mirtį per Viešpaties auką klausėsi plūstančių pas jį žmonių išpažinčių, išvargintas tiek šio švento darbo, tiek užsitęsios ligos, ne taip seniai daug kartų

²¹ T. y. klausytkloje.

atlikęs viso gyvenimo išpažintį, iškeliavo į Nukryžiuotojo Kristaus prieglobstį Didžiojo Penktadienio dieną, kuri 1705 metais buvo balandžio 10-ąją; savo amžiaus 71-aisiais metais, 36-aisiais nuo įstojimo į Draugiją, kurioje buvo pasiekęs dvasinio koadjutoriaus laipsnį.

[20. T. LEONARDAS VEISAS (WEIS), kilęs Prūsijos, 4 įžadų profesas, teologijos daktaras, dėstęs Vilniuje, Varšuvoje, gimė 1640.I.13, įstojo 1660 m., 20 metų amžiaus. Mirė 1703.X.26. Pasižymėjo šventumu ir po mirties daugelio jėzuitų gerbtas kaip Žemaitijos ir Kražių kolegijos globėjas.]

Tėvas LEONARDAS VEISAS

Garbingasis tėvas Leonardas Veisas, dėl išskirtinės dorybės ir mokytoumo priskirtinas prie iškiliausių Lietuvos provincijos ar net, pasakyčiau, visos Draugijos vyrų, gimė Prūsijoje pamaldžių ir garbingų tėvų šeimoje Draugijos jubiliejinių 1640 metų sausio 13 d. Tėvų deramai išauklėtas, vaikystę ir ankstyvąją jaunystę praleido visai ugdydamas dorybę ir mokydamasis. Nuolatos, tiek šiokiadieniais, tiek šventadieniais, triskart per dieną dalyvaudavo Šv. Mišių aukoje, vienmečius tiek žodžiu, tiek ir pavyzdžiu ragino būti pamaldžius, vengė bičiuliautis su didesniais palaidūnais, kasdien Švenčiausiajai Mergelei Motinai kalbėjo rožinį, todėl bendraamžiams buvo rodomas kaip tikro maldingumo pavyzdys. Kai, pabaigęs jaunystės metus, gausiais įžadais ir maldomis prašėsi į Jėzaus Draugiją, ne sykį patyrė nesėkmę, nes kai kuriems atrodė pernelyg naivus, kitiems – netaentingas ir todėl Ordinui nenaudingas. Pasireiškė ir jaunuolio regos silpnumas, kurį įžiūrėdavo kai kurių įžvalgesnės akys. Taigi kai egzaminatorių sprendimu buvo atmestas, Dieviškasis Gerumas prislėgtam jaunuoliui parūpino globėją iš mūsiškių tarpo, garsumu ir išmintimi garsėjantį vyrą²², kuris, slaptu

²² Romos egzemplioriuje nurodyta, kad tai buvo tėvas Bernardas Rotas (Roth, apie 1618–1685, Draugijoje nuo 1634), minimu metu ėjęs Rešelio kolegijos rektoriaus pareigas.

įkvėpimu pažinęs šį jaunuolį kada nors tapsiant ypatingu Draugijos pasididžiavimu, palenkė gerbiamą tėvą Provincijolą tiek prašymais, tiek vykdant įvairias pareigas pelnytu autoritetu, idant [ši jaunuolį] vis dėlto priimtų į Draugiją, nors tai ir prieštaravo egzaminatorių sprendimui. 1660-aisiais, savo amžiaus dvidešimtaisiais, metais priimtas į naujokyną, kuris tuo metu siautėjant karui buvo perkeltas į Alšėnų dvarą, taip karštai gerbė mūsų nuostatus, rodė tokį [savęs] išsižadėjimą, paklusnumą, maldos meilę ir visokiausias dorybes, kad nuo pat savo vienuolinio gyvenimo pradžios vyresniesiems teikė daug vilčių. Ypač spindėjo naujokas stropiu paklusnumu; juo pasižymėjo visą gyvenimą, net stebuklingai; galėjai jį pavadinti Samueliu²³, visuomet pasiruošusiu vykdyti Kristaus vietininkų žodžius. Iš tiesų laikė jį [paklusnumą] tikru ir gimtuoju Draugijos vaiku, žinojo, kad jis Draugijos tarnystėje gali būti parankus didesnei Dievo garbei, – tasai paklusnumas, kurį naujokyne išsiugdė klausydamas vyresniųjų valios. Nes tikrai tai yra toks vienas Evangelijos žodelis, toks vienas aukštasis evangelinis tikslas, išreikštas Kristaus Įstatymu ir Draugijos nuostatais, kurio neįmanoma apeiti, kol neįvykdai.

Nuo pirmųjų vienuolinio gyvenimo metų iš jo vidaus į išorę veržėsi tokia karšta meilė maldai, kad kėlė kitų naujokų ir Viešpaties kelyje jau toliau pažengusiųjų susižavėjimą ir skatino juos tobulėti. Galima buvo jį palaikyti angelu tiek išorine, tiek vidine sandara, nes [nuolat] būdavo paniręs į meditaciją arba meldavosi balsu, arba stiprindavosi šia angelų [duona] Švenčiausiosios Eucharistijos puotoje. Kuklumas, pirmoji šventumo aušra, vedanti savo sekėjus į patį tobulumo vi-durdienį, taip švietė iš jo veido, akių, eisenos, visos kūno laikysenos,

²³ Turimas omeny paskutinis Izraelio teisėjas ir pirmasis pranašas. Jo istorija papasakota ST pirmos Samuelio knygos dvylikoje pirmųjų skyrių. Senas kunigas Elis berniukui Samueliui, naktį girdinčiam paslaptinę balsą, patarė taip atsakyti: „Kalbėk, Viešpatie, tavo tarnas klauso“. Šis motyvas atsispindi ir liturgijoje. Po antrojo eilinio sekmadienio skaitinio iš Samuelio knygos (1 Sam 3, 3–10) giedama atliepiamoji psalmė (Ps 39), kurios atliepas: „Ateinu, Viešpatie, vykdyti tavosios valios.“ Klausančiam Dievo valios Samueliui buvo suteikta galimybė išgelbėti izraelitus nuo filistinų.

kad, regėjos, jame atgyja kuklumo taisyklės, dažnai apmirštančios vaidingo būdo vienuoliuose. Kai baigė filosofijos ir teologijos studijas, pelnydamas aukščiausią pagyrimą dėl savo proto gebėjimų ir ne menkliau pasižymėdamas išlavinta tvirta dorybe, pradėta ugdyti dar naujokyne, kurį laiką misijoje Karaliaučiuje ir Vilniuje pamokslavęs žmonėms savo gimtąja kalba, iškilmingai davė keturis įžadus. Po to, paskirtas mokyti rimtesnių disciplinų, trejus metus dėstė filosofiją, devynerius – scholastinę teologiją; dėl gebėjimo parinkti medžiagą, įžvelgti dalykų esmę, rimto ir suprantamo dėstymo metodo buvo lyginamas su iškiliausiais teologais. Tuo metu (šitoks buvo jo sielos nusizeminimas) dažnai lankė kalėjimus ir ligonines, vidurnakčio tyloje skubėdavo pas ligonius, – ir tai, jo manymu, teikia sielai kur kas daugiau džiaugsmo ir naudos nei prakaitavimas prie teologinių komentarų. Eidamas vicekanclerio pareigas vadovavo Vilniaus akademijai; gavęs teologijos daktaro laipsnį, jau būdamas nusipelnęs daktaras, per likusius gyvenimo metus tai Vilniuje, tai Varšuvoje, dėl savo proto ir erudicijos sulaukdamas didelio pasisekimo, aiškino šventuosius kanonus ir sąžinės kazusų klausimus. Nors buvo tiek pasiekęs, vis dėlto taip slėpė įgimus talentus po įstabaus paprastumo priedanga, kad neišmanėliai kartais jį palaikydavo žaliu naujoku. O iš tiesų mūsų Leonardą dorybės puošė ne mažiau nei mokslingumas, ir daugelis suabejodavo: ar jis labiau pasižymėjo mokytumu, ar gyvenimo šventumu? Pasiekęs mokslingumo šlovės aukštumą, taip nė kiek savimi nesididžiavo, kad manė esąs menkesnis už kitus, o kai dažnas vis bandydavo pažerti jam pagyrų, tai arba susidrovėjęs nuleisdavo akis, arba dūsaudamas, pakėlęs akis į dangų, pasišalindavo. Kaip nepaprastai niekino savąją šlovę, taip labai atidus buvo svetimais. Niekada nesumenkino niekieno gabumų ir garbės, dažnai girdavo net ir tuos, kurie, kitų nuomone, buvo mažiau verti pagyrimo; taip elgdavosi ir disputuodamas su mūsiškiais, ir su kitų ordinų vienuoliais. Argumentuodamas niekada nekalbėdavo aštresniais žodžiais, nesigriebdavo kandaus sąmojo, priešingų argumentų nie-

kada nepasmerkdamo kaip melagingų ar absurdiškų. Toks kuklumas reiškėsi visoje jo veikloje, toks švelnumas žodžiuose, toks romumas darbuose, kad tiek mūsiškių, tiek išorinių klausytojų Vilniaus akademijoje buvo vadinamas visoje provincijoje pasklidusia Avinėlio²⁴ pravarde. Kai vienas iš artimųjų jam dėkojo už tai, kad tobulindamas sielą laimėjo jokio tulžingumo nepažįstantį būdą, drąsiai atsakė turįs viduje tulžies daugiau negu manoma, ir gelbstinčiai Dievo malonei reikią priskirti pergalę prieš aistrą (kad ir kokia pagaliau ji būtų). Užgniaūzus pykčio jausmą, jo prigimtis sušvelnėjo, ir dargi taip, kad (nors ugnies spalvos plaukai apskritai laikomi dominuojančios geltonos tulžies ženklu) dėl reto romumo ir būdo meilumo garbingasis tėvas šventos atminties Mykolas Radau, jo vyresnysis Karaliaučiaus misijoje, draugiškai juokaudamas jį pavadino raudonplaukių gėda – dėl to, kad nepasižymįs jokiais karštesniais proveržiais, kurie tiktu prie plaukų spalvos.

Taip nuolatos buvo linkęs į maldą ir kontempliaciją, kad atrodė nieko kito ir neveikiąs. Ryte, po įprastos visiems Draugijos nariams rytmečio valandinės meditacijos, maldą užtęsdavo daugelį valandų, meldamasis ir prieš Mišių auką, ir po jos, o paskui, siųsdamas į dangų atodūsius, taip pasiskirstydavo visus dienos užsiėmimus, kad DIEVO jokių metu nepaleisdavo iš sielos ir nieko nesiimdavo daryti su DIEVU nepasitaręs. Meldavosi sielos malda, su ypatingu sielos rūpestingumu ir kūno nusižeminimu; kol sveikata leido – atsiklaupęs. Valandų maldoms sutelkdavo visą dvasią ir įtempdavo visas kūno jėgas, nepraleisdavo nė vieno skiemens, kiekvieną ištardamas garsiai iškvepiamu balsu; o jei kartais baimindavosi kurį nors ištartęs neaiškiai, jį vis pakartodavo ypač pabrėždamas, idant vienus šalia esančius pamokytų taip atidžiai melstis, o kitiems pareikštų užuojautą dėl silpstančios sveikatos. Jei dėl kokios nors priežasties valandų maldos metu jį kas nors sutrukdydavo, visas sukalbėtas maldas pakartodavo. Kanonines valandas ištęsdavo iki keturių

²⁴ Lot. *Agnellus*.

ar penkių valandų, o atskiras trumpesniausias valandas apribodavo atskirais ketvirčiais, paprastai pridėdamas kasdienes kunigams privalomas maldas: Atgailos ir Laimių psalmes, maldas už mirusiuosius ir Švenčiausiajai Mergelei Motinai MARIJAI, neskaitant Švč. Mergelės Rožinio ir kitų asmeniniam pamaldumui pritaikytų maldų, ir nuostabu, kaip jam dar likdavo bent kiek laiko ruoštis scholastinės teologijos paskaitoms, kurias nepaliaudamas skaitė kone visą gyvenimą.

Šventąsias Mišias aukodavo su tokia vidine bei išorine laikysena ir su tokiu dvasios nusiteikimu, kad šventumo spindesys nelikdavo paslėptas ir savo švytėjimu paliesdavo dalyvaujančiųjų akis. Taip apie 1674 Viešpaties metus (naujokynui tuomet vadovavo gerbiamas tėvas Andriejus Pogorelskis), aukodamas šventąsiais Mišias Vilniaus Šv. Ignaco bažnyčioje, išvydo [Ostijoje] Kristų Kūdikėlio pavidalu, kurį dar nusipelnė pamatyti ir patarnavęs pamaldus bei paprastas pasaulietinis koadjutorius²⁵ (gyvas dar ir šiandien). Tokią didžią malonę lydėjo tada prie Altoriaus prasiveržusios ašaros, dar ir kitomis dienomis ir kitur besiliejusios; taip reiškėsi švelni meilė Dieviškajam svečiui, kuris, nusimetęs Eucharistijos pavidalų uždangą, pasirodė kūniškosioms akims. Vadovaudamas Braunsbergo kolegijai, pavaldiniams rodė tėvišką ir motinišką meilę; manoma, kad tuo metu, kai turėjo šios kolegijos raktus, Dieviškoji malonė jam liejosi ypač gausiai. Ir nors kaip beveik visi vyresnieji neišvengė ginčų dėl vadovavimo, yra žinoma, kad jie buvo bergždi ir kildavo veikiau iš pavaldinių silpnumo, negu iš jo veiklos, kadangi buvo susiję su įstatų laikymusi ir vienuolinės disciplinos veiksmingumu. Artimo meilę jis rodė visiems, ypač ligoniams; juos Rektorius dažnai lankydavo viduryje nakties ir savo rankomis atlikdavo reikiamus patarnavimus. Pagaliau buvo tikima jį iš DIEVO išmėdus, kad niekada jam ant galvos nebeužgriūtų dar labiau kankinančios vadovavimo pareigos. Be to, visą gyvenimą jam buvo būdingas didžiausias paklusnumas vyres-

²⁵ Orig. – *adiutor temporalis*. Tai buvo br. Jonas Grubševičius, žr. toliau publikuojamą jo biogramą (nr. 25).

niesiems, kuriuos karštai gerbė kaip Kristaus vietininkus. Niekada dėl nieko nesiskundė, niekada net paslapčia nė žodeliu neišreiškė nė menkiausio nepasitenkinimo vadovavimu, o jeigu tekdavo dalyvauti pokalbiuose, kurie pakrypdavo apie vyresniųjų vadovavimą, tai arba [juos] teisindavo, arba tylomis susitelkdavo į ką kita. Savo ruožtu įstabai buvo ir vyresniųjų meilė jam; jie kone varžydavosi dėl teisės priimti į savo namus [ši] mokytumu ir šventumu pagarsėjusį vyrą ir netgi laikydavo laimingiausią tą kolegiją, kurioje gyvendavo šis vyras, visų laikomas šventu ir mokytu. Kai Varšuvoje prasidėjo Respublikai pavojingi neramumai²⁶ ir visi pranašavo Kolegijai gresiant didelius sunkumus, visi tėvo Leonardo maldoms priskyrė tą nuopelną, kad visa, kas mums priklausė, liko nepaliesta. Paklusnumas buvo viena iš didžiausių jo meilių, todėl bet kokią vyresniųjų valią priimdavo lyg Dievo įsakymus ir nuo tokios nuostatos nenukrypdavo nė per nago juodymą, tad šiuo atžvilgiu pralenkdavo net pačius stropiausius naujokus. Galų gale tobulo paklusnumo pavyzdį, – kitų jau nė neminiu, – parodė netrukus prieš mirtį: kai, jau nykdamas nuo užsitęsusių ligos, buvo paragintas vykti į Žemaitiją ir perimti studijų prefekto pareigas, ir tos vietos rektorius įkalbinėjo jį atsisakyti kelionės, savo elgesiu parodė, kad paklusnumas jam svarbesnis už sveikatą ir netgi už pačią gyvybę. Per paskutinį ligą atrodė vyresniųjų ir gydytojų rampomas į skirtingas puses: gydytojas liepdavo nevykdyti to, ką anie įsakydavo ir nurodydavo daryti, nes tai, pasak jo, buvo kenksminga sveikatai (kaip galų gale ir paaiškėjo).

Kaip paklusnumu, taip ir atsidavimu bendram gyvenimui jo nebuvo pralenkęs nė vienas naujokas. Nes kai pasiekė šešiasdešimt trečiuosius savo amžiaus metus ir dėl nuolatinių pastangų bei darbų jau visiškai išseko, niekada nepriimdavo nieko daugiau, negu kad gaudavo valgyti bendrai su visais, o jeigu kas nors jam būdavo

²⁶ T. Leonardas Veisas Varšuvoje darbavosi 1684–1685, 1690–1692, 1694–1697 ir 1698–1702 metais. Galbūt minimi Šiaurės karo įvykiai, kai 1702 m. užėmę Varšuvą švedai jos gyventojams uždėjo didžiulę kontribuciją. Neramumai tęsėsi ir vėlesniais metais.

pridedama (nebent turėdavo tai priimti pagal tylomis arba garsiai išreikštą paklusnumo įsakymą, kuriuo mėgo pasinaudoti vyresnieji), to atsisakydavo, tvirtindamas, kad nuo tada, kai davė neturto įžadą, nesiekiąs patogumų, nes priešingu atveju neturto nepatogumų patyrimu jį dar pralenksią pasauliečiai neturtėliai. Atsitiko taip, kad jam, gulinčiam ligos patale, buvo patiekta geresnio maisto ir susirinko daugybė norinčių patarnauti ligoniui; tada anas ėmęs gailiai aimanuoti, kad su juo elgiamasi švelniau negu su pasaulio neturtėliais, gulinčiais bjauriame mėšlyne, ir nenurimo tol, kol vadovaujantysis jam iškalbingai išaiškino, jog atsirastų daugybė varguolių, kurie nenorėtų savo dalios iškeisti į jo dalią, nes jie turi laisvę daryti, ką nori, o pripratimas prie skurdo purvų jiems viską pasaldina.

Neturtą visuomet labiausiai brangino tarytumei motiną. Savo kambaryje nelaikė jokio švento atvaizdo, išdailinto labiau patyrusio dailininko ranka; be to, kruopščiai saugojosi, kad tik negautų kokio prabangesnio valgio, drabužio ar rakando, ir ruošdamasis į keliones rūpinosi ne jų patogumais, o taupumu. Tokį perdėtą bjaurėjimąsi patogumais vyresniesiems tekdavo apgauti šventa klasta: keliautojui nežinant į jo vežimą įdėdavo vienuolio reikmėms būtinų dalykų. Jei tik turėdavo galimybę, atsisakydavo priimti net ir menkiausią paramą, ir nors kai kas laikė jį šiuo klausimu esant pernelyg skrupulingą, jam labiau rūpėjo įtikti savo sąžinei, o ne žmonių nuomonei.

Marinosi kūną pasninku, ašutiniais marškiniiais, plakimusi tiek, kad niekam nebuvo lengva pasiekti tokio masto; ir slapta šią savo kūno deginamąją auką aukodavo Viešpačiui. Kone su kiekvienu kąšniu kėsdavo savotišką kankynę dėl kovos su skoniu, kurią buvo įpratęs intensyviai praktikuoti; atrodydavo, kad jau atsisakys [kąsnio], ir atsisakydamas jį priimdavo, nes priimti reikalavo šventas paklusnumas.

Stebuklą, apie kuriuos būtų aiškiai žinoma, neįvykdė, tačiau tėvo Leonardo dorybės, išstobulintos iki aukščiausios laipsnio, pačios savaime buvo stebuklas. Juk jame kone kaip stebuklas žibėjo

savęs išsižadėjimas, vidinis ir išorinis apsimarinimas, sielos nusižeminimas, neįveikiama kantrybė. Siekdamas nusižeminti dangaus jam suteiktas malones apgaubė nuolatine tylą. Kai vienas iš mūsų tėvų, patarnaudamas mirštančiajam, karštai siekė tėvo Leonardo palankumo ir bandė išprašyti, kad šis, kai pelnys amžinąjį gyvenimą (prie kurio jau artinosi), prisimintų ir jį, [tėvas Leonardas] tylomis nekreipė dėmesio į tą atkaklų prašymą, atmesdamas bet kokius tuščios garbės antpuolius, kuriais demonas vargina daugelį šventumo siekiančių žmonių.

Viešai po provinciją pasklidusią šventumo šlovę atremdavo vadinamas save nusidėjėliu ir giliai dūšaudamas. Jei tekdavo pakelti kokius kūno ar šlovės priešiškus, galėjai pavadinti jį ne žmogumi, o uola, kurios nesudrebiną milžiniškos iš visų pusių puolančios bangos. Visą gyvenimą buvęs didžiausias vienatvės ir tylos mylėtojas, nemėgėjas daug kalbėti, nieko neišjuokdavo, neišitraukdavo į jokių pokalbių, nebent to reikalavdavo DIEVO šlovė arba artimo meilė. Tylą laikė švenčiausių ir išmintingiausių minčių motina, nes per besaikį plepumą praleidžiamos progos stengtis, prarandamas užsimezges dvasios uolumas, jis atvėsta arba išbarstomas, kai liežuvis nuolat tabaluoja palaidas.

Kada ir ką darydamas buvo apdairus, visuomet būdavo akis nudelbęs į žemę, rankas laikydavo kukliai sudėtas, tad ir iš veido, ir iš judesių spinduliuodavo savotiška šventumo šviesa. Labai kruopščiai saugojosi jausmų, bendraudamas su priešinga lytimi su stebėtinu atsargumu rodydavo angelams prilygstantį skaistumą (tam mus įpareigoja įstatai). Jo sąžinė iš vidaus taip švietė, kad, gyvendamas Draugijoje, vargu ar kada šventame atgailos tribunole²⁷ suteikė pagrindo atleisti jam nuodėmes, kas gražiausiai išaiškėjo tada, kai gyvenimo pabaigoje atliko visų savo nuodėmių išpažintį. Ypač uolus Eucharistijos garbintojas, būdamas šalia jos tai dvasia, tai, kiek leisdavo sveikata, dalyvaudamas asmeniškai, didžiausią džiaugsmą patirdavo iš nuolatinio paslėptosios

²⁷ T. y. klausykloje.

[Dievo] Didybės garbinimo. Taip pat švelniausią iš švelniausių pamaldumą skyrė Kristui ir jo Motinai, Švenčiausiajai Mergelei; atrodė, kad įstabiausiai mėgavosi bažnytine antifona, prasidedančia žodžiais „Sveika, Karaliene“ (*Salve, Regina*). Kai dėl sunkios ligos vyresniųjų valia buvo atleistas nuo kanoninių valandų, karštai prašė, kad jam būtų palikta teisė pačiam kalbėti minėtąją antifoną, ir ją ištisomis naktimis kartodavo jau silpstančiu balsu.

Prieš paskutiniąsias savo gyvenimo dienas prašė nuodėmklausį dviejų dalykų: pirma, kad iki mirties agonijos galėtų atlikti tikėjimo aktus; antra, kad tuo atveju, jeigu būtų nebesąmoningas, ramiai galėtų gauti nuodėmių atleidimą, nes buvo įpratęs dažnai atlikti atgailos aktus, bet tikįs, jog Dievo malonė leisianti jam mirti juos kartoiant; ir nuodėmklausys paskutinėje kovoje jam tai suteikė su kaupu. Pagaliau, daugel sykių per dieną uoliai atlikęs Tikėjimo, Vilties, Meilės, atsižadėjimo aktus, o naktį dargi pakartojęs visas dienos ir nakties valandų maldas, pamaldžiausiai priėmęs Švenčiausiosios Eucharistijos ir paskutinio patepimo sakramentus, 1706 metų spalio 26 dieną, apsuptas brolių, iškeliavo pas Kristų per patį vidurdienį, kai varpas jau kvietė Viešpaties Angelo maldai, ir iškilmingą Švenčiausiosios Mergelės pasveikinimą, taip dažnai jo kalbėtą žemėje, galėjo pratęsti danguje. Mirusį daugelis iš mūsiškių gerbė kaip Žemaitijos ir Kražių kolegijos globėją, dėl kurio nuopelnų pas DIEVĄ mūsų namai išvengė daugybės tiek išorinių, tiek vidinių karių antpuolių, kurie kitu atveju grėsė kolegiją paversti griuvėsiais. Tikimės, kad mūsų vadovų valia šitokio didžio vyro kaulai bus atiduoti amžinam atminimui ir ateinančių kartų pagarbai atskirai nuo kitų, garbingesnėje vietoje.

[21. T. DANIELIUS MAIŽRIMAS (MOYRZYM), žemaitis, dvasinis koadjutorius; mirė 1706.V.28, nenurodyto amžiaus; įstojo į Draugiją 1662.VIII.2 Kražiuose, į naujokyną priimtas 1663 m., 43 m. išbuvo Draugijoje, 20 iš jų ėjo prokuratoriaus pareigas, sutvarkė teisinius, nuosavybės dokumentus. Dalyvavo įkuriant Tilžės misiją, buvo surašęs rankraštinę knygelę „Privilegija, vedanti į Dangų“ (*Przywilej do nieba*).]

DANIELIUS MAIŽRIMAS, Jėzaus Draugijos koadjutorius

Danielius Maižrimas, žemaitis, nuo mažų metų linkęs į visas dorybes, vaikystėje lavinosi namuose, klusniai atlikdamas amžiui pritinčančius darbus. Namuose išmokęs rašto pagrindų, jų tobulinti buvo atiduotas Kražių Paladei²⁸, tačiau per du semestrus išaugintą Mūzų statinį surijo priešų sukelti Švedų karo, liepsnojusio Žemaitijoje, ir Maskvos karo Lietuvoje²⁹ gaisrai. Daugelį metų Kražiuose neveikiant gimnazijai, uoliai įsitraukęs vykdė namuose reikalingus darbus, ir kadangi Lietuvoje tuomet visi civiliniai teismai vyko rusėnų kalba, visas savo pastangas skyrė šiai kalbai išmokti. Iš šių studijų kryo į vienuolystės mokslą, ir nors jo širdį traukė šventojo Pranciškaus mažesnieji [broliai] ar Dominikonų ordinas, tačiau paklaūšęs kilmingo vyro pono Stanislovo Semaškos, būsimo kunigo ir Žemaičių kanau-ninko³⁰, iš visų išsirinko Jėzaus Draugijos vienuoliją.

Todėl Kražiuose priimtas 1662 m. rugpjūčio 2 d., prieš stodamas į noviciatą ten pat ėjo bažnyčios prižiūrėtojo ir kredenciariaus³¹

²⁸ T. y. mokyklai, kolegijai.

²⁹ Taip nusakytas dabar Tvano laikotarpiu įvardijamas periodas nuo 1655 m.; 1654 m. pradėjusi karą Maskva 1655 m. jau buvo užėmusi rytinę LDK dalį, o į karą įsitraukusi Švedija tais metais užėmė Žemaitiją. Kare su Rusija, kuriame LDK teko didžiausia našta, aktyvesni veiksmai baigėsi 1664 m., o taika sudaryta tik 1667 m. Andrusovo sutartimi.

³⁰ Stanislovas Semaška (minimas 1672–1700). 1672 m. Vilniaus universitete jam suteiktas teologijos licencijato vardas ir tais pačiais metais buvo išventintas į kunigus. Vėliau buvo Švėkšnos, Kražių klebonas, Žemaičių vyskupijos kanau-ninkas. Tilžės jėzuitų misijos fundatorius.

³¹ *Credenciarius* – brolis, refektorijaus prižiūrėtojas, tvarkantis patalpą bei jos apyvoką.

pareigas. Po Visų šventųjų šventės su tėvų palaiminimu išvyko bandomajam laikotarpiui į Chondziną³² (mat naujokynas dėl priešo veiksmų veikė ten). 1663 m. Kristaus Paaukijimo dieną³³ įvilkdintas į vienuolio abita, noviciatą pratęsė įvairiuose dvaruose, taip pat Vilniuje, kol užbaigė Dievui davęs įžadus Kražiuose. Ten ir įvairiose kitose kolegijose daugiausia uoliai dirbo prokuratoriumi, – iš 43 vienuolijoje praleistų metų 20 vykdė šias pareigas ir būtų jas ejęs dar ilgiau, jei nebūtų sutrukdžiusi senatvė.

Visuomet uoliai prižiūrėjo vienuolijos valdas, todėl net ir neįžuitų buvo vertinamas už rūpestį, parodytą matuojant laukus, sumanumą nužymint ribas, kruopštumą surašant ir peržiūrint teises. Galiausiai tą nepaprastą jo kruopštumą sutvarkant Kolegijos teisinius dokumentus liudija jo paties ranka surašyta ir parengta knyga, kurioje yra visų Kolegijos teisinių dokumentų sąrašas bei rodyklė ir kurią turint, kaip jis pavadinime ir linkėjo, bet kuriuos dvaro ir net kaimo ribų aprašymus ir atribojimus be jokio vargo galima surasti, nes viskas suskirstyta į aplankus ir sužymėta aplankų numeriais. Įkuriant Tilžės misiją, jo patarimu ir pastangomis kuo daugiausiai pasinaudojo šviesusis gerbiamasis ponas Stanislovas Semaška, Žemaičių kanauninkas, kuriam ją ir perdavė po to, kai jau buvo įveikti visi sunkumai.

Jis išsiskyrė senatvišku lipšnumu, tuo, kad uoliai laikėsi tylos, tyliai pakentė akmenligės ir kitas negalias ir beveik nuolat balsu

³² Kundzin (Kondzyn, Chądzyn) – valdos Gardino apylinkėse (dab. Sokulkos valsčiuje Lenkijos šiaurės rytuose), dar 1586 m. Stepono Batoro skirtos Gardino kolegijai; vėliau Zigmantas Vaza šias valdas suteikė Šv. Ignaco naujokynui Vilniuje (iš ankstesnių valdytojų jos perimtos tik 1632 m. Lietuvos provincijolo Mikalojaus Lancicijaus rūpesčiu). Buvo jėzuitų reikmėms pritaikytas dvaras (*villa*, vietinių vadintas vienuolynu), pastatyta medinė bažnyčia. Naujokai jėzuitai čia važiuodavo ilsėtis vasarą, slėpdavosi nuo maro ir karo. Čia Vilniaus jėzuitų naujokynas pasitraukė prieš Maskvos okupaciją 1655 m., bet netrukus nuo Maskvos kariuomenės turėjo bėgti toliau – į Lomžos kolegijai priklausantį kaimą Olszynus (Olszyny). Grįžo į Kundziną 1656.IV.22. Čia jėzuitų pasitraukta ir per 1657 m. marą. Rektorius Stanislovas Babinskis grąžino naujokyną į Vilnių 1659 m. Kaip matome iš biografijos teksto, naujokynas Chondzine veikė ir 1662, 1663 m.

³³ Vasario 2 d.

kalbėjo maldas, – paklaustas, kodėl taip daro, atsakė, kad taip dieviškajam teisingumui išmoka užsitrauktas skolas. Perdien kartodavo Rožinį, daugkart kalbėdavo liturgines valandas, kasdien atlikdavo nustatytas maldingas praktikas, dar pasiilginamas per šventes, o kol pajėgdavo – plakdavosi keturis kartus per savaitę skambant 50 psalmei, tris kartus plakdavosi grandinėle, ir, visų svarbiausia, kuo uoliausiai rūpinosi gauti indulgencijas, – visu tuo išsiskirdavo kitų vienuolių akyse.

Buvo susirašęs sau naudoti trumpuosius maldos aktus, maldas, indulgencijas, maldingas praktikas, Draugijoje vykdytas pareigas, ir visa tai apimančią knygelę pavadino „Privilegija, vedanti į Dangų“. Išties tie aktai buvo parengti tokiu paprastu stiliumi ir išsakyti su tokiu degančios širdies virpesiu, kad skaitantiems taip pat sukeldavo maldingus jausmus. Taip susitvarkęs gyvenime, pamažu vis labiau spaudžiamas negalios, kol tapo visai neįgalus, sutvirtintas sakramentais, mirties, kuriai tinkamai ir kasdien ruošėsi, sulaukė Kražiuose, 1706 Viešpaties metų gegužės 28 d.

[23. T. TOMAS STECEVIČIUS (STECIEWICZ), mirė 1706.VIII.13. Puikus pamokslininkas lietuvių kalba, pamokslavo Vilniuje, Šv. Kazimiero bažnyčioje, daugelyje kitų vietų, taip pat Kražiuose; likus dvejiems metams iki mirties buvo paralyžiutas.]

Tėvas TOMAS STECEVIČIUS SJ

Tėvas Tomas Stecevičius, garsus pamokslininkas, pirmiausia laikytinas vienu iš žymiausių pamokslininkų lietuvių kalba; šią pareigą su visuotiniu pritarimu vykdė daugelį metų. Dar naujokyne galima buvo nuspėti būsimąjį sielų pjūties derlių, kada nors iš pasėtų apaštalavimo sėklų išaugsiančius javus, kai, apsuptas godžiai gaudančių jo žodžius brolių, aiškiai girdėdavo visus jį vadinant pamokslininku.

Prastuolių ausis jis lengvai pasiekdavo nuostabiai aiškiu, visiems suprantamu ir dalykus nušviečiančiu dėstymu, o mokytiesiems taip pat buvo labai brangus. Kai sakydavo popietinius pamokslus Šv. Kazimiero bažnyčioje, klausytojus taip patraukdavo aiškiu DIEVO Žodžio skelbimu, kad nuolatos jo pamokslų pasiklausyti trokšdavo didžiulė klausytojų, neretai ir kilmingųjų, minia, ir sumaniai stengdavosi ateiti anksčiau už savo (kaip jį vadino) pamokslininką. Taip pat jam sekėsi ir kitose vietose, o labiausiai Kražiuose, kai jį apleido gyvybinis karštis, bet ne karštas uolumas. Ištiktas paralyžiaus kone dvejus metus į sielą neįsileido jokio ligos sustingimo, ir toliau vedamas karštos dvasios, degdamas dieviškosios meilės ugnimi; tai gali patvirtinti dažnai girdėti [šio] Ignaco sūnaus ignaciški atodūsiai: „O DIEVE, myliu tave“ ir t. t. Jo įkarštis gelbėti artimą labiausiai jame švietė tada, kai per švenčių dienas iš visur suplūdus daugybei norinčių atlikti išpažintį žmonių, pasirėmęs į atramą nusileisdavo į esantį šalia bažnyčios kambarėlį ir ten atidžiai klausydavosi susirinkusiųjų minių. Apaštalinei priedermei dažnai užsitęsiant daugelį valandų, nereikšdavo jokio nepasitenkinimo dėl gaišaties; viduje degė artimo meile ir troškimu laimėti Dievui [kuo daugiau] sielų, todėl mylinčiajam bet kokia gaišatis atrodė trumpa.

Paskutiniosiomis gyvenimo dienomis rūpinosi, kad jį nuneštų į Kolegijos namų koplytėlę, kur vos bepastovėdamas aukojo Mišias. Nujausdamas artėjant pabaigą, prieš pat mirtį nakčia pasiprašė sakramentų, kuriais deramai sustiprintas, auštant kitos dienos rytui, priėjęs gyvenimo saulėlydį, laimingai pradėjo amžinąją dieną. 1706 m. rugpjūčio 13 d.

[25. BR. JONAS GRUBŠEVIČIUS (GRUBSZEWICZ), pasaulietinis koadjutorius, rūpinosi refektorijumi, mokėjo megzti tinklus, tą darė iki pat mirties; mirė 1707.V.30.]

JONAS GRUBŠEVIČIUS, Jėzaus Draugijos
pasaulietinis koadjutorius

Jonas Grubševičius, tapęs koadjutoriumi, iš vardo gavęs malonių savo būdai, visiems mielas, negalėjo pakęsti dykiniavimo; kad jo išvengtų, uoliai darbuodavosi tai patarnaudamas refektorijoje, tai megzdamas tinklus – šį darbą buvo įgudęs atlikti labai dailiai. Būdamas naujokyne Mišias aukojančio velionio tėvo Veiso (kurio šventas gyvenimas pagarsėjo žemėje ir danguje) rankose regimu pavidalu išvydo Kūdikelį Kristų, kuris teikėsi jį maloniai apkabinti. Itin atsidadęs maldai, švento turinio veikalų skaitymui, valgė labai mažai, dažnai tenkindamasis vien Eucharistijos duona; senatvėje, dėl ligos nebepastovėdamas ant kojų, komunikos priimti kartu su kitais Draugijos nariais atšliauždavo šliaužte. Tai buvo visiškai nepriekaištingo gyvenimo ir nesusitėpęs nusikaltimais vyras³⁴. Jau mirties akivaizdoje, kiek dar jėgos beleido, kalbėdavo rožinį arba mezgė tinklus. Kamuojamas užsitęsios ligos skausmų, keldavo sielą į dangų, aukodamas juos kenčiančiam Kristui. Pagaliau, maldingai priėmęs sakramentus, pabaigęs gyvenimo kelią, vakaro metą nurimo Viešpatyje. 1707 m. gegužės 30 d.

³⁴ Plg. Horacijaus *Carm. I, 22: Integer vitae scelerisque purus.*

[35. PETRAS ŠELEIKAUSKIS (SZELEYKOWSKI), lietuvis, bajoras, tarnavęs kariuomenėje. Į Draugiją įstojo 1686 m. Baigęs formaciją brolis pasaulietinis koadjutorius. 19 m. vykdė su ūkiu susijusias pareigas. Mirė nuo maro 1710.VIII.14, sulaukęs 66 metų.]

PETRO ŠELEIKAUSKIO, pasaulietinio koadjutoriaus,
gyvenimo santrauka

Petras Šeleikauskis, kilęs iš Lietuvos Vilkmergės pavieto bajorijos, gyvenimą, kurio didelę dalį buvo praleidęs tiek tėvynės kariuomenėje (tuomet daugiausia kovojusioje su didžiuoju Maskvos kunigaikščiu, puolusiu Rusios sritis, prijungtas prie Lenkijos valdų)³⁵, tiek rūpindamasis ūkio reikalais tų, kurių žmoniškumas³⁶ po karo stovyklos vargų paskatino Petrą tuo užsiimti, perkeitė perėjęs į vienuolių luomą ir tapęs koadjutoriumi, mūsų Draugijoje besirūpinančiu pasaulietiniais reikalais, 1686³⁷ Viešpaties metais. Brolis su džiaugsmu atsidavęs dirbdavo net ir eidamas žemiausias pareigas, kai įvairiose vietose 19 metų buvo dispensatoriumi³⁸, namų šeiminys prefektu, vartininku, mūsų žemės valdų prižiūrėtoju. Vienuoliško neturto puoselėtojas, ramiai paklusdavęs net ir griežtesnėms taisyklėms, žvaliai patarnaudavęs švenčiant Mišių slėpinius, nors paskutiniaisiais gyvenimo metais jį vargino senatvė ir kojų bei kėlių silpnumas. Mirė Kražiuose, nežinoma, kokių būdu pasigavęs maro užkratą, 1710 Viešpaties metais, rugpjūčio 14 d., 66 savo amžiaus metais. Amžinybei paruoštas Atgailos ir Eucharistijos sakramentais jau sirgdamas, o daug anksčiau – Romos tikėjimo autoritetu; formaciją baigęs koadjutorius.

³⁵ Jei buvo gimęs apie 1644 m., jaunas būdamas Šeleikauskis, matyt, dalyvavo karo su Maskva (1554–1667) pabaigos kovose (aktyvūs karo veiksmai baigėsi 1664 m.)

³⁶ Turbūt turimi omenyje jėzuitai.

³⁷ Originale klaidingai nurodyti 1786 m.

³⁸ Brolis, tvarkantis maisto atsargas.

[36. T. ADALBERTAS GRIŠKEVIČIUS (HRYSZKIEWICZ), kilmingas žemaitis. Gimė 1665 m., baigė Kražių mokyklą. Į JD įstojo 1684 m. Mirė nuo maro 1710.VIII.25. Nugalėjęs 45 metus, Draugijoje – 26 m. Profesas, ėjęs įvairias pareigas. Mirė būdamas ministras ir pamokslininkas lietuvių kalba, prieš mirtį darbavosi Tilžėje.]

Tėvo ADALBERTO GRIŠKEVIČIAUS gyvenimo santrauka

Tėvas Adalbertas Griškevičius (kuris kaip artimo meilės auka krito 1710 m., patarnaudamas maru užsikrėtusiems) buvo kilęs iš Žemaitijos. Ten gimęs 1665 metais kilmingų tėvų šeimoje, mokėsi Kražių gimnazijoje, kur jau išėjęs humanitarinius mokslus 1684 metais įstojo į Draugiją; ten praleidęs dvidešimt šešerius metus, tapęs keturių įžadų profesu, būdamas Kražių kolegijos ministras ir pamokslininkas lietuvių kalba, gyvenimo ribą pasiekė kovodamas šlovingą kovą. Vieniūolio gyvenimo metais vyresniųjų įsakymu vykdė įvairias pareigas; dar netapęs kunigu, mokė gramatikos ir poezijos, paskui, pabaigęs teologijos studijas, dėstė retoriką svarbiausiose Lietuvos provincijos vietose, pagaliau skaitė filosofijos kursą mūsiškiams ir pasauliečiams Nesvyžiuje. Paskui, kai atsidėjo scholastinės teologijos studijoms, jau įgijęs laisvųjų menų ir filosofijos magistro laipsnį, paskirtas dėstyti trečiuosius teologijos kurso metus, prašydamas, kad jam leistų mokyti nebe toliau pažengusiuosius, o paprastus žmones, gavo vietą Šeduvos misijoje. Joje užtrukęs beveik trejetą metų, jau siaučiant karui su švedais, patyręs daug neteisybių, dėl eretikų ir kareivių įžūlumo netgi įkalintas, nors ir galėjo lengvai pareikalauti bausmės už tokią skriaudą, [vis dėlto,] kantriai nukęsdamas, bausmės nereikalavo.

Paskutiniaisiais gyvenimo metais, jau vykdydamas ministro ir pamokslininko pareigas, dar pradėjo aiškinti sąžinės kazusų klausimus. Tuo tarpu visur aplinkui įsisiautėjus sunkiai maro epidemijai ir Tilžės misijoje mirus keliems misionieriams, iš Kražių kolegijos nuolatos buvo prašoma pagalbos eretikų apsuptyje likusiems

katalikams; atsiliėpdamas į pirmąjį gerbiamo tėvo rektoriaus kvietimą, palikęs savo pareigas, nors ir vykdytas su džiaugsmu, juolab mieliau skubėjo į pagalbą tiems, kuriems jos reikėjo, nes tikėjosi savo pašlijusią sveikatą (buvo vadinamas kančių vyru) šitokioje tarnystėje garbingiau išseksiant. Tačiau aukštybių Apvaizda lėmė, kad uoliai darbuodamasis Tilžėje, maro apsuptyje, sveikatos neprarado. Nenuilstamą jo darbą šioje trumpoje misijoje rodo gausūs vaisiai, nes per neilgą laiko tarpą, būtent nuo birželio 2 iki liepos 18 d., be sveikiesiems sakytų pamokslų ir suteiktų sakramentų, parėngė mirčiai du šimtus penkiasdešimt apsikrėtusiųjų maru. Patraukė į tikrąjį tikėjimą tris iš Liuterio erezijos išpažinėjų, dar trims abejojantiems sustiprino tikrąjį tikėjimą. Atvykus kitam jo pakeisti, grįžo į kolegiją ir vėl ėmėsi tokios pačios tarnystės, ir jau atsiskyręs nuo kitų, dieną ir naktį, kaip reikalavo būtinybė, karštai patarnavo ligonims, tiek miestiečiams, tiek ir skubėdamas į apylinkes. Beveik nevartojo jokių vaistų nuo maro, nes, kai kurių gydytojų įtikintas, manė pavojų jam vėl užsikrėsti maru esant kur kas mažesnį, nes jau prieš tai buvo šios negandos išvengęs; tačiau kai iš artimo meilės kilniai atsidavė pavojams (kelis kartus pasitaikė, kad per vėmimą ligonių išmestą Eucharistiją pats surinkdavo), vėl užsikrėtęs maro nuodais, maldingai ir šventai pasiruošė paskutiniajai kelionei: atlikęs nuodugniausią viso gyvenimo nuodėmių išpažintį, sustiprintas sakramentais, su džiaugsmu laukdamas gyvenimo pabaigos, nesidavė kitų įtikinamas, kad priimtų bent kiek vaistų negandai išvartyti, tačiau patenkintas [artėjančia] mirtimi trumpai atsakė: labiau geidžias mirti ir kuo greičiau stoti prieš Dievo teismą; o kokį ginčą dėl savo nekal-tumo patyrė dar gyvendamas, kalbėjo paskui savo nuodėmklausiu: kai po visuotinės išpažinties šis nuolankiausias vyras jam prisipažino esąs didžiausias nusidėjėlis, vis dėlto šventai paprieštaravo, jog jokių būdu nesąs kaltas dėl to nusikaltimo, kuriuo vieno pasauliečio buvęs apkaltintas vyresniųjų akivaizdoje. Paskui ligai einant sunkyn praradęs sąmonę, trečiąją nuo susirgimo dieną, kupinas dorybių ir nuopelnų, mirė Viešpatyje 1710 m. rugpjūčio 25 d., nugyvenęs 45-erius metus.

[39. T. ALEKSANDRAS KAŠTELA (KASZTELA), iš lietuvių bajorų³⁹, į Draugiją įstojo Vilniuje, būdamas 14 metų. Poetiką ir retoriką dėstė Varšuvos kolegijoje, filosofiją ir teologiją Pultuske; ten vadovavo diecezinei seminarijai; buvo Nesvyžiaus kolegijos rektorius, provincijolo sekretorius, Nesvyžiaus terciato rektorius, Kražių kolegijos rektorius. Ketvirtuosius įžadus davė 1692 m., mirė 1710.X.9.]

Gerb. t. ALEKSANDRO KAŠTELOS,
Kražių kolegijos rektoriaus,
gyvenimo santrauka

Maro pražudytųjų gretą užbaigia rektoriaus valdžia kolegijai vadovavęs gerb. t. Aleksandras Kaštela, vyras, pasižymėjęs kilme iš lietuvių bajorų, pamaldumu, išsilavinimu, išmintimi, šlove, pelnyta už pagirtinai Draugijoje vykdytas svarbias pareigas. Įstodamas į Draugiją Dievui paaukoko pačius nekalčiausius metus (mat į Vilniaus naujokyno namus atėjo teturėdamas vos 14 metų), tarsi būsimo šventumo pirmienas.

Pasibaigus įprastam išbandymų dvimečiui, iš pradžių su mūsų retorikos studentais pakartojęs humanitarinius dalykus, po to išėjęs filosofijos kursą, paskirtas mokyti tiek gramatikos, tiek humanitarinių dalykų, prieš teologijos ketverių metų studijas, Varšuvoje, karalių numylėtinėje ir užsienio varžybų teatre⁴⁰, dėstė eiliuotąją iškalbą⁴¹, paskui, išventintas į kunigus, toje pačioje karališkojoje Jogailaičių kolegijoje buvo prozinės iškalbos⁴² profesorius, Pultuske dvejus metus dėstė filosofiją ir ten pat vienus metus – moralinę teologiją. Ir kadangi jau tuomet rodė puikius vadovavimo sugebėjimus, paskirtas vadovauti diecezinei dvasininkų seminarijai kaip prepozitas, sunku apsaityti, kaip rūpestingai skatino klierikų ir kartu gyvenančių

³⁹ Taip nurodoma biografijoje. T. Kaštela buvo kilęs iš Varšuvos, kaip ir jo jaunesnysis brolis t. Vladislovas SJ.

⁴⁰ Turbūt lotyniškai sakant *Varsaviae in corde Regum, simulque externae aemulationis theatro* turima omenyje, jog dėl Abiejų Tautų Respublikos ir jos renkamo valdovo sosto aktyviai varžėsi užsienio valstybės ir jų valdovai.

⁴¹ T. y. poetiką.

⁴² T. y. retorikos.

pasauliečių maldingumą, kaip rūpinosi jų pažanga moksluose, gyvenimo patogumais, kaip sielojosi dėl pasiligojusių, kaip pagelbėdavo visiems, kam reikėjo dėmesio.

Jei ko nors pritrūkdavo iš privalomo seminarijos auklėtiniams aprūpinimo ar jis vėluodavo dėl tų, per kurių rankas turėdavo pasiekti regentą⁴³, nusikalstamo šykštumo ar bandymo nuslėpti, jis dėl namų ir jų gyventojų naudos anaip tol nebandė nuslėpti savo uolumo, tik sušvelnindavo jį kuo maloniausiu nuosaikumu, nusiteikęs drąsiai atremti apgavikų širdyse kylantį apmaudą, parodydavo didelį savo nerimą, rūpestį ir dažnai sukeldavo pasauliečių viršininkų sumišimą (nors ir slepiamą po malonių elgesiu). O tą nepaprastą artimo meilę, kurią jautė jo priežiūrai pavestiems eksterneams⁴⁴, reiškė taip tinkamai, kad tikro tėvo pareiga laikė ir pasirūpinti pavaldinių patogumais, ir su saikingu griežtumu bausti už jų paklydimus. Todėl jis pats kuo budriausiai stebėjo, kad neįsiskverbtų kas nors priešinga seminarijos nuostatams bei kartu gyvenančių (taip pat ir kilmingųjų) jaunuolių papročiams, ir norėjo, kad bendradarbiai jėzuitai (kuriems nuolat rodė deramą meilę ir dėmesingumą) pirmąja savo pareiga laikytų buvimą „budria rykšte“ studijuojančiai jaunuomenei, tiek uoliai siekiančiai įžengti į dvasininkų luomą, tiek, tėvų valia, – mokslų ir maldingumo.

Vyras, pasiruošęs būti naudingas visiems – ar reikėtų pakovoti rodant artimo meilę, ar pamaldų griežtumą, valdžią ar darbštų nusizėminimą. Mūsų Draugijos magistras⁴⁵, t. Aleksandro tuometinis bendradarbis seminarijoje, kaip didžiai sau pamokomą dvasinį pavyzdį nurodė, kad sutrumpindamas laiką saviems darbams ir rodydamas visai neprivalomą artimo meilę bei uoliai darbuodamasis didesnei Dievo garbei, kruopščiai kartodamas dėstydamas ir aiškindamas moralinės teologijos paskaitas klierikams, susikviestiems ir klausantiems jo

⁴³ T. y. seminarijai vadovaujantį tėvą jėzuitą, šiuo atveju – t. Aleksandrą Kaštelą.

⁴⁴ T. y. seminarijos auklėtiniams ne jėzuitams.

⁴⁵ T. y. mokytojas, dėstytojas. Taip vadinti jėzuitų scholastikai, atliekantys pedagoginę praktiką.

ten, kur jis gyveno; o tvarkyti kitiems reikalams, nuo kurių maldingais tikslais buvo nuvogęs dienos laiko, skirdavo naktį. Ir kadangi tos seminarijos namų kaimynystėje yra tėvų pranciškonų, griežčiausiai besilaikančių pirminės regulos, reformuotųjų šv. Petro iš Alkantaros, vienuolynas, jų atžvilgiu parodė tokią artimo meilę net ir ūkiniuose reikaluose, kad tų gerųjų tėvų buvo labai branginamas, – kaip ir mūsiškių. Nes kai atvykdavo į kolegiją, visiems buvo mielas dėl malonaus elgesio, o rektoriaus atžvilgiu buvo didžiai nusižeminęs, ir jo (nors užimančio žemesnę padėtį Draugijoje) akivaizdoje visuomet stovėdavo ar išklaUSDamas patarimų, ar nurodymų, tarsi būtų vienas iš naujokų, o juk jis buvo keturių įžadų profesas.

Kai baigė eiti Pultusko seminarijos prefekto pareigas, Vilniuje, Akademijos kolegijoje, būdamas ministru⁴⁶, rūpindamasis, kad būtų gerbiama vienuoliška drausmė, maloni elgesiu, savo pareigų ribojimu pagal vyresnybės valią, daugeliu visiškai tyrų ir išbandytų dorybių pelnė tokį aukštą įvertinimą toje mūsiškių gausoje ir skirtingai gabių asmenybių įvairovėje, kad buvo pasiūstas vadovauti Nesvyžiaus kolegijai⁴⁷, – svarbioje Lietuvos provincijos vietoje, garsioje kunigaikščio fundacija⁴⁸. Ten parodęs išstobulintą tikėjimą ir tvirto maldingumo pavyzdį taip pavergė Šventosios Romos imperijos kunigaikščio Karolio Radvilos, Nesvyžiaus ir t. t. kunigaikščio, LDK kanclerio⁴⁹, iš pirmtakų ir savo paties dosnumo – tos pačios kolegijos fundatoriaus, širdį, kad pelnė tokį didį vardą ir įtaką turinčio kunigaikščio ypatingą pagarbą ir net draugiškumą. Tačiau nors buvo toks didis vyras ir taip didžiai buvo vertinamas, pats save niekindamas siūlydavosi nutremiamas į pasaulio užkampius, sava ranka įsirašydamas į provincijos kandidatus

⁴⁶ Ministras – tėvas, jėzuitų namuose atsakingas už administracinius ir materialinius namų reikalus ir pavaduojantis namų vyresnįjį, todėl oficialiai namų hierarchijoje antras po namų vyresniojo.

⁴⁷ Rektoriumi buvo 1699–1702 m.

⁴⁸ Nesvyžiuje kunigaikščio Mikalojaus Kristupo Radvilos Našlaitėlio funduota jėzuitų kolegija veikė nuo 1586 m.

⁴⁹ Karolis Stanislovas Radvila (1669–1719), Lietuvos didysis kancleris nuo 1698 m.

misijoms. Ir net kai po daugelio jo maldavimų didžiai gerbiamo mūsų tėvo Tirso Gonzalezo⁵⁰ sprendimu pradėti *Kaymalitanae*⁵¹ misijos buvo paskirtas tėvas Jonas Osnickis⁵² ir Nesvyžiuje buvo svarstoma apie socijų⁵³, t. Aleksandras, tuometinis tos kolegijos rektorius, pasakojama, puolęs ant kelių kartodamas tokius žodžius: „Štai aš, siųsk mane“, – tai yra buvo pasiruošęs būti palydovu ir pavaldiniu to, kurį daugiau nei daugeliu žingsnių lenkė autoritetu ir amžiumi.

Tačiau šiuos pakylėtos dvasios sumanymus Dievas priėmė taip, kad svetimų barbariškų tautų naudai trokštantį pasitarnauti vyrą paskyrė į Tėvynę padėti Lietuvos provincijai. Nes po trejų metų atleistas nuo vadovavimo Nesvyžiuje, buvo paskirtas Provincijos⁵⁴ vyresniojo⁵⁵ socijumi, ir šiose pareigose, kaip ir anksčiau, pasižymėjo pagirtina išmintimi ir nuosaikiu veikimu, net ir kai dažnai provincijos⁵⁶ vyresniojo pavedimu tikrino namus, kuriuose gyveno mažai mūsiškių, taip ieškodamas būdų palaikyti gerą tvarką ir taip atidžiai ją stiprindamas ateičiai, kad atrodė, tarsi būtų pats provincijolas, rodantis provincijos tėvo meilę ir nusižeminimą, atrodo, darantį jį lygų su kitais.

Nors t. Aleksandrą nuolat lydėjo šita visuotinė šlovė – tiek netrukus tapus Trečios probacijos namų⁵⁷ ant Angelų kalno prie Nesvyžiaus rektoriumi, tiek vadovaujant Kražių kolegijai iki pat pasitraukimo

⁵⁰ Tirso González de Santalla (1624–1705), jėzuitas ispanas, vienuolijos generalinis vyresnysis nuo 1687 m. iki mirties. Savo vadovavimo metu suaktyvino jėzuitų misijinę veiklą, taip pat Kinijoje, Indijoje.

⁵¹ Taip įvardyta misija į Totoriją.

⁵² T. Jonas Osnickis g. 1671 m. Vilniuje, čia 1687 m. įstojo į Jėzaus Draugiją. 1702 m. su t. Povilu Wroczynski (Wroczyński, 1680–1713, Persijoje) ir socijumi Aleksandru Kulieša (Kulesza, 1676–1720, Vilniuje) per Persiją ir Kiniją išvyko į misiją Totorijoje. Nužudytas plėšikų Kurdistano kalnuose.

⁵³ T. y. išvykstantįjį lydintį pagalbininką.

⁵⁴ Orig. *Socius Provinciae Praesidis*.

⁵⁵ T. y. provincijolo.

⁵⁶ Orig. *Praepositi Provinciae*, t. y. – provincijolo.

⁵⁷ Kitais – terciato. Tai namai, skirti besiruošiantiems duoti galutinius įžadus tėvams jėzuitams. Ten jie atlikdavo 1 metų praktiką, gilindamiesi į jėzuitišką dvasingumą ir vienuolijos teisę. Lietuvos provincijos jėzuitų terciatas Nesvyžiuje prie Angelų kalno šventovės veikė nuo 1686 m. T. Kaštela rektoriumi buvo 1705–1709 m.

iš laikinojo gyvenimo, – bet jei santūrumą, artimo meilę, Draugijos nuostatų laikymąsi reikėtų prieš akis pateikti žmogiškuoju pavidalu, vien tik jo išvaizdos užtektų pavaizduoti, kokios ištis iškilios dorybės šiame žmogiškame kūne jį darė angelu, vienodai didžiai mielu tiek svetimiems, tiek ir namiškiams.

Todėl ir vieniems, ir kitiems tokio didžio vyro mirtis buvo juo skausmingesnė, kuo ilgesniam laikui vieni norėjo jį turėti kaip rektorių (mat jį prarado vos dvylikai mėnesių praėjus nuo inauguracijos), o visi kenčiantys nepriteklių – kaip geradarių šventą Tėvą.

Ir kaipgi kitaip? Juk mielu būdu, nuoširdumu, uoliu rūpesčiu dėl mažiausių smulkmenų taip patraukė jo valdžiai pavestųjų širdis, kad buvo mylimas, o šventumo keliama pagarba ir didžiu budrumu taip paveikdavo, kad jo buvo pagarbiai prisibijoma. Badui Žemaitijoje marinant žmones, apie šimtui vargšų kasdien suteikdavo paramą ne tik padoriu maistu, bet ir dalydamas išmaldą pinigais; mūsų bažnyčios muzikantams ir namų šeimynai pagerino maitinimą; leido daugiau tenkinti net ir nebūtinuosius poreikius, turėdamas įprotį siaučiant marui pradžiuginti ypatingu dosnumu vienuolijos brolius, kuriuos išsiuntė į atokesnes ir saugesnes vietas kaime, nustatė ypatingą maldos praktiką šv. apaštalui Tadaui, globėjui sunkumuose, ir taip išsaugojo nepaliestus maro, tarsi pats tapdamas būsima auka už tuos, kuriuos Gailestingoji Dievo Apvaizda nutarė išsaugoti gyvenimui.

Toliau atsitiko taip, kad spalio pradžioje mūsiškiams iš priemiesčio dvaro (kur buvo pasitraukę per rugsėjį saugodami sveikatą) sugrįžus į Kolegiją, aplankė garbingosios Žemaičių kapitulos arkidiakono, kuris labai primygtinai buvo prašęs jį palaidoti mūsų bažnyčios rūsyje, kapą, ir galbūt ten per kapo plokštės tarpus įkvėpęs maro užkratą (mat nuo tos ligos buvo miręs t. Aleksandruvi labai atsidaavęs arkidiakonas), kitą naktį pasireiškus maro užkrato požymiams, sunkių kančių verčiamas apytikriai antrą valandą po vidurnakčio pasikvietė nuodėmklausį ir jam, pasilikusiam koridoriuje, per durų lentas atvėrė viso gyvenimo paklydimus, rodydamas didį nusižeminimą ir atgailavimą. Tai deramai

atlikęs, kad nukreiptų pavojų nuo namų patarėjų (iš kurių du buvo likę), rodydamas visko išsižadėjimą, pasiprašė į bet kokią prasčiausią vietą už kolegijos ribų; jų pasikviestas į ankstesnį priemiesčio dvarą, ten persikraustė, o netrukus iš paskos atvyko ir tėvas, kuris buvo jo nuodėmklausys, ir scholastikas⁵⁸. Ten likusį jam gyvenimo laiką praleido vėl ir vėl mintyse perkratydamas nusižengimus sąžinei, kurių prieš tai neatsiminė, daugel kartų prašydamas ir priimdamas sakramentinės Atgailos, kurią jis reiškė visiško atsidavimo Dievo valiai aktais, teikiamą atleidimą.

Kuo švenčiausi ir sveikiausi buvo šie ligonio žodžiai: „Temeldžia Dievą, kad su manimi visame kame būtų įvykdyta Jo švenčiausia valia, visų prašau atleidimo, jei ką nors įžeidžiau ar blogu pavyzdžiu, ar meilės trūkumu; dėkoju, kad taip rūpinatės manimi, mažiausiu iš savo tarnų.“ Toks nuolankumas sukrėtė nuodėmklausio dvasią ir beveik ašaras išspaudė, ir jis, užuot davęs atleidimą, Kolegijos vardu nuoširdžiausiai padėkojo Gerajam Tėvui už jo nuopelnus, už kuriuos niekur kitur geriau negali būti atlyginta kaip palaimintoje amžinybėje. Buvo spalio 9-oji diena – trečioji po išvykimo iš Kolegijos, kai gerbiamasis tėvas pasikviestam nuodėmklausiuviui pasirodė panašus į lavoną, todėl paskutinįsyk suteikus sakramentinį išrišimą (nes šventąjį viatiką buvo priėmęs prieš tai) ligai stiprėjant, rankoje laikydamas Nukryžiuotojo Išgelbėtojo atvaizdą, atsigulė lovoje, beveik iki pat agonijos nuolat kartodamas: „Ieškodamas manęs, prisėdai pailsęs, [/] atpirkai, Kryžių iškentęs, – [/] toks triūsas tenebūna bergždžias.“⁵⁹

Ir išties, kaip tikime, nebuvo bergždžias šis Išgelbėtojo triūsas, kai paskutinį kartą Bažnyčios papročiu pateptas, idant būtų pašalinti net ir nuodėmių likučiai, užmigo Viešpatyje 1710 Viešpaties metų spalio

⁵⁸ Taip vadinami Jėzaus Draugijos vienuoliai, po naujokyno davę pirmuosius įžadus ir toliau studijuojantys ruošdamiesi tapti kunigais.

⁵⁹ Orig.: *Quaerens me sedisti lassus, / redemisti crucem passus, / tantus labor non sit cassus*. Tai žodžiai iš sekvencijos „Dies irae“. Siekiant vertime perteikti minties ir žodžių sąskambį su tolesniu sakiniu, pateiktas pažodinis vertimas. Tradicinis eiliuotas lietuviškas giesmės vertimas: „Dėl manęs taip daug kentėjai, / Net brangiausias kraują liejai, / Išganyt mane norėjai“ (*Liturginis maldynas*, Kaunas, 1991, p. 525).

9 d., turėdamas apie 51 metus amžiaus, 1692 Kristaus metais davęs ketvirtuosius įžadus.

Net paniręs į vadovavimo rūpesčius ir gresiant maro pavojams atsidavęs klausė išpažinčių; sunkioje ligoje, kurią paskutiniaus gyvenimo metais kentė kelis mėnesius, buvo didžiai kantrus; per baisiausius sąmyšius ir savivalę, vykdytą svetimšalių kareivių, dvasioje išlaikė neišardomą artumą ir ryšį su Dievu; buvo Bažnyčios grožio mylėtojas, rūpinosi tiek muzika, tiek šventais drabužiais ar švara.

Nebuvo pastebėta, kad būtų susitepęs sielą mirtina nuodėme, nors, kaip aprašiau, visą sąmoningą gyvenimą nuo pat pradžių ją kuo nuoširdžiausiai tikrindavosi Išpažinties slėpiniu, taip prisirišęs prie tyrumo ir minčių šventumo, kad šventojo Įkūrėjo⁶⁰ pavyzdžiu iki paskutinės dienos, kurią išvyko iš Kolegijos, sąžinės sąskaitose atskirais brūkšneliais darė atžymas – išties ir vardu, ir dorybe, ir nuopelnais didis Aleksandras⁶¹.

[47. BR. MYKOLAS LANKEVIČIUS [LĄKIEWICZ], šeimos reikalų pagalbininkas, įstojęs jau brandaus amžiaus, mirė 1718.X.1, būdamas apie 50 m. amžiaus, apie 7 m. praleido Draugijoje. Buvo žemės valdų prokuratorius, šioje srityje itin pasižymėjo ir buvo paskirtas į Kražius atkurti karo ir maro sunaikintų dvarų.]

Brangiojo MYKOLO LANKEVIČIAUS elogijas

Brangusis Mykolas Lankevičius dėl reto ūkio reikalų išmanymo jau brandaus amžiaus priimtas į Draugiją, joje pagirtinai gyveno apie septynerius metus kaip šeimos reikalų pagalbininkas⁶². Ėjo žemės valdų prokuratoriaus pareigas tiek Gardine, tiek Kražiuose, rodydamas didelį stropumą ir budrumą. Su juo vyresnieji iš anksto siejo pagrįstas viltis, kad Kražių kolegijos dvarai, per karą ir marą virtę

⁶⁰ Turimas omenyje Jėzaus Draugijos įkūrėjas šv. Ignacas Lojola.

⁶¹ Įprasta Baroko tekstuose aliuzija į Aleksandrą Makedonietį.

⁶² Orig. *adiutor rei familiaris*.

dykynėmis, vėl galės būti atkurti. Tačiau jo gyvenimo siūlą nutraukė nelaiku ištikusi mirtis, ir iš Kolegijos atėmė galimybę pagausinti pajamas. Labai pamaldžiai (kaip ir gyveno) mirė sustiprintas visais sakramentais, reikalingais kelionei į amžinybę, 1718 m. spalio 1 d., sulaukęs maždaug penkiasdešimties metų amžiaus.

[49. T. JUOZAPAS HORODECKIS (GORODECKIS, orig. – HORODECKI). Kilmingas žemaitis. Į Draugiją įstojo slapta nuvykęs į Vilnių, sekdamas brolio Jono pavyzdžiu. Filosofijos ir teologijos daktaras. Buvo provincijolo sekretoriumi. Dvejus metus pamokslavo Vilniaus Šv. Kazimiero bažnyčioje. Kražių kolegijos rektorius. Mirė 1723 m. kovo mėn.]

Garbingojo tėvo JUOZAPO HORODECKIO,
Jėzaus Draugijos Kražių kolegijos rektoriaus,
gyvenimo santrauka

Garbingojo tėvo Juozapo Horodeckio, Jėzaus Draugijos Kražių kolegijos rektoriaus, dorybių ir nuopelnų garsui augant, jo pasibaigusiam gyvenimui vis daugiau didybės teikia teisingi darbai, kurie net ir po laidotuvių be paliovos skleidžia jo nemirtingą šlovę, nes dorybė visiškai nepavaldi kruvinajai mirties ištarme. Todėl ji nesislapsto po kapo pelenais, tarsi Feniksas išskrenda iš laidotuvių laužo į amžių amžinatvę, palikdama žemėje niekada neišblėsiantį savo atminimą.

Todėl tikrai jai kaip visų bendrai motinai jis turi būti dėkingas už tai, ką gavo, – kad joje išvydo visiems bendrą šviesą, gimdamas Žemaitijoje iš kilmingų tėvų, kur visiškai akivaizdžiai kilmingumą papildė (tarsi auksą auksu) kuo kilniausiomis būdo dorybėmis, nes kilnumas yra vienintelė ir išskirtinė Dorybė. Tad gyvenimo pradžią praleido malonėje, kurios varžovas ir palydovas esti pavydas; o kadangi jaunutė dorybė nepatyrė piktavalių Dzoilo dantų, tai jų nestokojo pasiutusio šuns žiaurumas.

Mat kai buvo sulaukęs ketverių metų amžiaus, jį žiauriai užpuolė namie laikytas molosas, arba milžiniškas it laukinis žvėris šuo, galbūt nutrūkęs nuo grandinės, ir jam puolus iš karto nutvėrto kūdikio galva atsidūrė įnirtusio moloso nasruose, o į juos įkliuvusi buvo siaubingai iš visų pusių sužalota; ir jeigu nebūtų išgelbėjusi atsitiktinai pamačiusi motina, tas nelabas žvėris tikrai būtų jį nugalabijęs. Tačiau vieno itin prityrusio karo chirurgo pastangomis beveik per metus buvo visiškai išgydytas, mat vėlesniais metais nebejautė jokio skausmo nei gyvendamas pasaulyje, nei vėliau Draugijoje iki pat kokių 30-ųjų savo amžiaus metų.

Tėvui Juozapui kelią į Draugiją pramynė, ar veikiau išvaikščiojo, prieš keletą metų jį išžvalgęs vyresnysis brolis Jonas (išties vyresnysis, mat nė vienas [iš brolių] Jono nebuvo pranokęs amžiumi), kurio pėdomis sekdamas [Juozapas] skubinosi įstoti į Draugiją.

Kad greičiau pasiektų išsvajotą savo troškimų išsipildymo laiką, meilė parodė pašaukimui tokį stebuklingą ženklą, – mat iš jos gavęs paukščio sparnus, kad galėtų greičiau nuskriet, prisidėjo prie vieno iš mūsiškių, vykstančio į Vilniaus kraštą, ir nė žodžiu neprasitaręs bendraamžiams savo broliams, kartu lankantiems Licėjų⁶³, nei juolab tėvams, kurie buvo priešingi jo pašaukimui, ištrūko ir pabėgo; taip Juozapas tarsi lelija, persodinta iš Žemaitijos krašto, prigijo žemiškame rojaus sode (šitaip vadinu Draugijos naujokyną).

Draugijoje, po įprastų naujokyno išbandymų patekęs tarp rimtesnių Mūzų⁶⁴, prie aristoteliskųjų vargonų sąskambių darnos⁶⁵ priderino dorybių harmoniją. Paniręs į teologijos Propontidę⁶⁶, kaip koks antras, mokytais, Kserksas ją tvirtai pažabojo auksine šv. Tomo grandine⁶⁷;

⁶³ T. y. mokyklą – Kražių kolegiją.

⁶⁴ Kitais tariant, po poetikos ir retorikos studijų perėjęs prie filosofijos ir teologijos.

⁶⁵ Čia taip metaforiškai įvardijami filosofijos, kurios kurso pagrindas buvo Aristotelio veikalai, studijų metai.

⁶⁶ Metafora, kitaip – teologijos studijų jūrą.

⁶⁷ Aliuzija į persų karaliaus Kserkso poelgį: užsirūstinęs dėl audros, jis įsakė Propontidės jūrą išplakti ir įmesti į ją grandines. Metaforiškai nusakomas t. Juozapo pasikaustymas šv. Tomo Akviniečio teologijoje.

mat laisvieji menai jam taip sekėsi, kad dėl savo mokytumo pelnytai pripažintas tinkamu duoti keturis įžadus, su didžiausiu pritarimu ėjo įvairias pareigas, o būtent – humanitarinių ir rimtesniųjų dalykų magistro. Netrukus kaip teisus vyras⁶⁸ pasipuošė filosofijos ir teologijos daktaro laurais.

Būtų auksinė šv. Tomo grandinė sulaikiusi savo Kserksą akvinietiškoje⁶⁹ Propontidėje, ir nebūtų jo paleidę filosofijos vargonai⁷⁰, jeigu nuo to nebūtų atleidę galvos vargonai, pažeisti įsiutusio šuns; mat sulaukęs brandesnio amžiaus nuolat ėmė jausti jokiomis gydytojų priemonėmis nepagydomus didžiulius galvos skausmus, ir galvos vargonai ėmė skleisti nebedarnius sąskambius. Kai prisidėjo dar ir daugybė kitų nežinomų negalavimų, po kurio laiko nuleido bures ir parplaukė iš tomistinės jūros; dėl ypatingo ir reto visuose reikaluose išvalgumo buvo pasirinktas nešioti sekretoriaus signetą⁷¹; o galiausiai už savo darbų nuopelnus raštu iš Romos paskiriamas Chodkevičiaus kolegijos⁷² rektoriumi.

Baigęs eiti šias pareigas, didžiam visos Provincijos skausmui, kaip buvo gimęs patiems didžiausiems dalykams, taip kuo švenčiausiai baigė ir gyvenimą. Jo gyvenimas tikrai buvo lelijomis puoštas, nes per visą savo gyvenimą niekuo nenusižengė angeliškai dorybei, ir šios lengvai prarandamos dorybės nepajudinamą stiprybę visiškai patikimai patvirtino jo paskutinės išpažinties išklausęs nuodėmklausys, kuris paliudijo, kad [t. Juozapas] niekada nebuvo susitėpęs jokių tyčinių nusidėjimų skaistybei. Sugriebtas mirtinos ligos, priėmė iš Dievo rankos ligą tarsi sveikatą, ir gana ilgai sirgdamas savo pavyzdžiu pasirodė kaip antrasis kenčiantis Jobas.

Rodė tiesiog herojišką kantrybę nelaimėse kaip narsus vyras; daug kas girdėjo, ypač paskutiniaisiais metais prieš mirtį, kad iš širdies atlei-

⁶⁸ Plg. Pr 6, 9: „Nojus buvo teisus vyras“ (*Noe vir iustus atque perfectus fuit*).

⁶⁹ Orig.: *in Aquinatica Propontide* – žodžių žaismas, nes *Aquinatica* gali reikšti ir „gausią vandenu, vandeningą“. Metaforiškai taip nusakomas šv. Tomo Akviničio teologijos turtingumas bei svarba.

⁷⁰ T. y. būtų dėstęs teologiją ir filosofiją.

⁷¹ T. y. tapo provincijolo patarėju ir sekretoriumi.

⁷² T. y. Jono Karolio Chodkevičiaus funduotos Kražių jėzuitų kolegijos.

dęs visiems savo priešams (kurių, kaip pasakojama, turėjęs nemažai), be paliovos kartodamas Viešpaties maldos žodžius: „Ir atleisk mums mūsų kaltes, kaip ir mes atleidžiame savo kaltininkams“. Kai sykį vienas iš tėvų juo pasitikėdamas pridūrė: „bet kai kuriems tai būna sunku, nes vis sukyla tam tikras kartėlis ir vidinis pasibjaurėjimas tais, kurie mus yra smarkiai užgavę“, [tėvas Juozapas] atsakė: „man iš Dievo malonės šitai atrodo lengva, ir nekyla joks kartėlis nei vidinis pasibjaurėjimas, kurio negalėčiau tučiuojau numaldyti minėtaisiais mano Viešpaties žodžiais“.

Sykį atsitiko, kad grįždamas (tuo metu buvo rektoriumi) iš Tilžės į Kražius, kelionėje, daugiau nei 30 mylių pusiau snausdamas karie-toje, nusipelnė kaip bendrakeleivį turėti mirusįjį. Tai buvo jo brolis t. Jonas, kuris, taip ir nebaigęs eiti Vilniaus profesų namų prepozito pareigų⁷³, jau anksčiau⁷⁴ buvo įsirašęs savo vardą į mirusiųjų sąrašą, bet t. Juozapas to nežinojo (mat atokiōs ir sunkiai privažiuojamos vietos nepasiekdavo žinios iš kitų kraštų); pasirodęs jam snaudžiančiam, brolis atidengė kai ką iš dieviškosios bedugnės slėpinių, ir tų jam papasakotų paslapčių net ir klausinėjamas nieku gyvu nenorėjo atskleisti, nors ir nesyk apie tai buvo užsiminęs.

Netrukus, lovoje laukdamas savo paskutiniosios valandos, būdraudamas vėl išvydo tą patį brolių, stovintį prie mirštančiojo guolio, ir į jį rodė pirštu, nors niekas kitas jo nematė. Ir mūsų kraštus jau buvo pasiekęs šitas garsas, žinia apie t. Jono mirtį. Mat toksai [t. Juozapo] gyvenimas nusipelnė pagalbos mirusiųjų, kuriems būdamas gyvas jis skyrė visokeriopą meilę.

Ši jo meilė tuo anaip tol neapsiribojo, netgi labiau ją rodė silpniesiems broliams; kokia didžiulė jo artimo meilė ligų prispaustiesiems išryškėjo, galima suprasti iš to, kad pats varginamas mirtinos ligos, ne

⁷³ Orig. *non finitis Domus Professae Vilnensis fascibus.*

⁷⁴ Būdamas Vilniaus jėzuitų namų prepozitas t. Jonas Horodeckis mirė 1721 m. spalio 8 d. Žr.: *Diarium Collegij Societatis Iesu. Ab anno 1710 ad anni 1723 septembrem exclusive = Vilniaus jėzuitų kolegijos dienoraštis. 1710–1723 metai*, parengė Irena Katilienė, Vilnius: Baltos lankos, 2006, p. 532–533.

syki kartu gyvenantiems vienuoliams siūlantis pakviesti vaistininką, kad jam padėtų itin pablogėjus sveikatai, atsisakydavo tardamas: „Dėl bet kurio kito net mažiausiojo brolio tai padaryčiau, negailėdamas jokių išlaidų (nors kolegijai labai skurstant), bet tik ne dėl savęs.“

Ir kitomis progomis visiems parodydavo kone tėvišką meilę, savo pavaldiniams parūpindamas visų su valgiu ir apdaru susijusių dalykų. Kai kurie – net laikydami tai stebėtinu dalyku – atskleidė, kad namų išdui esant visiškai tuščiam, kai jame būdavo ne daugiau kaip vienas auksinas, jie vis dėlto linksmi viltingai skubėdavo pas t. Juozapą, net ir žinodami, kad ten nėra padėtų jokių lobių, broliai vienuoliai vis tiek sakydavo vienas kitam: „eime pas Juozapą“, ir iš jo grįždavo tik su pilnais kapšais.

Jo artimo meilė, patvirtinanti tėviškus jausmus, pasklido į kelius ir gatves. Vieną šiaip gana įnoringą tėvą, gavusį paskyrimą vykti į kitą vietą, kadangi kitu būdu vykti atsisakė, išsiuntė dengtu vežimu už 40 vokiškų mylių⁷⁵, davęs į pagalbą raitą brolių socijų su visais kelionės patogumais. O kelionpinigių išmokėjo daugiau nei 30 timpų⁷⁶.

Niekas tais laikais nematė, kad kas Dievo namų sakyklose kalbėtų stipriau ir karščiau už t. Juozapą, kuris tarsi trimitas kėlė savo balsą⁷⁷, idant atidžiau būtų klausomasi Dievo Žodžio, perteikto su Elijo užsidegimu. Dėl to jis vertai gavo oratoriaus griausmininko⁷⁸ vardą.

Lelijomis puoštas oratorius puošė Vilniaus Šv. Kazimiero⁷⁹ [bažnyčios] sakyklą dvejus metus, – užsiėmęs peripatetiškais ir akvinietiškaisiais mokslais⁸⁰ nesikratė pamokslininkystės jungo, vardan kurio viešumoje ir per didžiausias iškilmes iš sakyklos sotino alkstančius

⁷⁵ Vokiška mylia – apie 7,5 km.

⁷⁶ Apyvartoje buvusi 1663–1666 m. Lenkijoje kaldinta sidabrinė 30 grašių nominalios vertės, bet realiai daug menkiausiai vertinta, moneta.

⁷⁷ Plg. Iz 58, 1.

⁷⁸ Orig.: *tonantis oratoris*. „Griausmininkas“ (*tonans*) – Jupiterio epitetas; lotyniškoje Vulgatoje „griaudžia“ Dievo ir pranašų balsas.

⁷⁹ Aliuzija į šv. Kazimiero atributą – leliją.

⁸⁰ T. y. filosofija ir teologija.

žmonių protus savo lūpų tariamu žodžiu, naudodamasis taja saldžia jaudinančios iškalbos galia.

Pridėtine duona⁸¹ pasotino didžiulę kaimenę, prižiūrimą didžiai budraus Ganytojo Konstantino Bžostovskio (taip vadinu Vilniaus sinodą⁸²). Taip žmonių lūpose ir širdyse augo pagarba Juozapui, o galiausiai dėl tokio didžio sūnaus didėjo mažiausiosios Draugijos šlovė. Visi pastebėjo, kad jo širdį apgaubia Augustino dvasia, nuo kurio žodžių žmonių krūtinės suliepsnodavo meile Dievui, pašalinančia visa, kas Dievui priešinga.

Taip pat negalima nepaminti, kad kai po staigios t. Bazarevskio mirties Didįjį penktadienį, vos prieš keletą dienų paprašytas, iš sakytos tarė žodį Kančios tema, su tokiu įkarščiu ir su tokia įkvėpimo jėga, kad kažkas, išklausęs jo pamokslo, pranešė: „Nežinau, ar panašus pamokslas apie Viešpaties Kančią šiandien buvo pasakytas ne tik visoje Lenkijos Karalystėje, bet ir visoje Europoje.“

Dorybių sankaupai augti padėjo didesnė net už Katono⁸³ išmintis. Mat ji buvo tokia akivaizdi jo sprendimuose, kad daug kur buvo vadinamas išmintinguoju vyru⁸⁴, nes kai kuriuos, jau visai bepaklystančius nelabuose labirintuose, sugrąžino į gerą kelią ištiesdamas savo patarimo siūlą⁸⁵; ir kas beatsitikdavo, visiems atrodė atsparus,

⁸¹ Orig.: *panibus propositionis*. Senajame Testamente taip vadinama Šventykloje kaip atnaša Dievo akivaizdoje ant atnašų stalo nuolat laikyta duona. Ji buvo keičiama kas savaitę šabo dieną. Tuomet pakeistą senesnę šventą duoną suvalgyti galėdavo tik žydų kunigai. Vienas žymesnių su tuo susijusių biblinių siužetų – kaip kunigas Ahimelechas Dovydo prašomas šia pašventinta duona pamaitino jį su tarnais, kai pabėgęs nuo Sauliaus Dovydas atvyko į Nobę (1 Sam 21, 1–6).

⁸² Čia minimas Vilniaus vyskupo 1717 m. sušauktas vyskupijos sinodas, o 1717–1718 m. Horodeckis buvo Vilniaus vyskupo teologas.

⁸³ Markas Porcijus Katonas (234–149) per visą istoriją romėnams buvo senolių išminties perėmėjas, vertybių puoselėtojo simbolis.

⁸⁴ Orig.: *vir consilii*, pažodžiui – „patarimo vyras“. Romėnų autorių vartotas išmintingo, sumanaus, išvalgaus vyro apibūdinimas, Jeronimo perkeltas į Vulgatą (plg. Caes. *De bell.* V. 3.5.2: *vir consilii et virtutis*; Sir 32, 22; 1 Mak 2, 65).

⁸⁵ Aliuzija į gelbstintįjį Ariadnės siūlą, kurios duotas siūlų kamuolys padėjo Tesėjui rasti kelią iš Labirinto. Orig. žodžių žaismas: frazė *porrecto consilii filo* atliepia *vir consilii*.

nepajudinamas ir visiškai tvirtas; dėl to tarsi nuo trikojo skelbdavo pranašiškas ištarmes⁸⁶ ir visomis jomis pelnė nepaprastai didelę pagarbą, kadangi visi širdyje troško, jeigu jau neteks su juo pasikalbėti (mat jo žodis buvo saldus⁸⁷), tai bent jau jį pamatyti, – visų geranoriškas širdis jis prie savęs dorybe traukė tarsi magneto jėga⁸⁸.

Taip žvejojant visų sielas, Geriausiasis Galingasis Dievas užmetė tinklą, kad sugautų patį pamokslų sakytoją ir apdovanotų. Tai matydamas t. Juozapas pradėjo kuo dažniausiai ruošti mirčiai gulėdamas poilsiu skirtoje vietoje Greitiškėje⁸⁹, kur po ranka turėjo visuomet ten prie jo buvusius tėvus ir jiems griežtai atsiskaitinėjo už savo ūkvedžiavimą⁹⁰, ten pat stebėjo (prikaustytas prie lovos) juos, aukojančius auką ir jį mirštantį palydinčius maldomis.

Ten ir pabaigė savo gyvenimą, pradėdamas olimpines⁹¹ žaidynes ten, kur yra teatras vienuolių poilsiu. Taigi jo [mirtis] nuliūdino visų širdis, ne tik mūsiškių, bet ir svetimųjų⁹², kurie net ir neprašyti jam reiškė paskutinę pagarbą, dalyvaudami jo laidotuvėse ir teisingajam Juozapui teisingai atiduodami tai, kas teisinga. Teuždeda jam palaimingojo teisingumo vainiką tasai, kuris yra visa ko vainikas. Mirė 1723 m. kovo mėnesio ...⁹³ d.

⁸⁶ Aliuzija į Delfų orakulą, kur pitija skelbdavo ištarmes sėdėdama ant trikojo.

⁸⁷ Plg. Sir 6, 5; Gg 2, 14; 4, 3.

⁸⁸ Orig. žodžių žaismas: *virtute* reiškia ir dorybe, ir jėga.

⁸⁹ Kaimas prie Kražių.

⁹⁰ T. y. už gyvenimą – atliko gyvenimo išpažintį.

⁹¹ Aliuzija į dangų.

⁹² T. y. ne Jėzaus Draugijos narių.

⁹³ Diena originale neįrašyta; *Encyklopedia* nurodo 1723 m. lapkričio 15 d.

[57. T. STANISLOVAS RAKAVIČIUS (RAKOWICZ), lietuvis, profesas, į Draugiją įstojo 1709.IX.27, būdamas 18 m. amžiaus; ketvirtus įžadus davė 1727.II.2; mirė 1732.III.3. Kražiuose dėstė filosofiją, buvo pamokslininkas, humanitarinių ir aukštesniųjų klasių dėstytojas, kolegijos ministras, misionierius Pultuske, vedė dvasines pratybas Kražių seserims benediktinėms.]

Tėvo STANISLOVO RAKAVIČIAUS gyvenimo santrauka

Nepailstantis Kristaus vynuogyno darbininkas, keturių įžadų profesas minėtasis tėvas Stanislovas gyvenimo dorumu savo vardui nusipelnė nesuskaičiuojamų pagyrimų. Mirė ir neabejotinai nukeliavo pas Dievą 5-tą dieną prieš kovo nonas⁹⁴, 1732 metais, turėdamas tokią tvirtą viltį, kad net kai buvo kažkas pasakyta priekaištaujant dėl abejingumo, atsakė: „nieko panašaus – būsime Danguje“. Visa kolegija neabejojo, kad jis iš anksto žinojo apie savo paskutiniosios kovos laimingą baigtį, nes kai paėmė iš nusilpusias rankas jam atneštą to mėnesio šventąjį globėją⁹⁵, pranašingai ištarė štai tokius žodžius: „Melskite laimingos mirties, kuri štai jau man artinasi“, – tarsi būtų pranešęs, jog (kaip netrukus ir įvyko) greitai mirsiąs. Mirties valandą, greta stovinčiųjų raginamas vienyti sielą su Dievu, atsakė: „Tik melskitės, aš savo išganymu pasirūpinsiu.“ Ligai vis labiau įsismarkaujant ir darant savo juodą darbą, kiek atslūgus silpnumui, linksmai žvelgė į esančius šalimais; paklaustas, ko gi yra toks linksmas tarp kančių, atsakė, kad jam regimu pavidalu pasirodžiusi Švč. Mergelė Marija su šv. Stanislovu Kostka ir tai esanti džiaugsmo priežastis. Taip pamaldžiai miręs velionis buvo lietuvių kilmės, į Draugiją įstojo trečią dieną prieš spalio kalendas⁹⁶, 1709 metais, būdamas 18 metų amžiaus. Filosofijos ir teologijos mokslus įveikė geriau nei pagirtinai. Ketvirtuosius įžadus davė 1727 m., 4-tą dieną prieš vasario nonas⁹⁷. Šią pakopą jis atitiko gyvenimo

⁹⁴ T. y. kovo 3 d.

⁹⁵ Mėnesio globėjas (orig. – *menstruus tutelaris*, kitaip – *patronus menstruus*) – jėzuitų bendruomenės ar Marijos sodalicijos nariui burtų keliu parenkamas tą mėnesį minimas šventasis. Praktika paplito nuo šv. Pranciškaus Bordžos (trečiojo Jėzaus Draugijos generalinio vyresniojo (1565–1572)) laikų. Jos esmė – kreiptis maldomis į mėnesio globėją šventąjį ir jo pavyzdžiu ugdyti tam tikrą dorybę.

⁹⁶ T. y. rugsėjo 27 d.

⁹⁷ T. y. vasario 2 d.

sankloda ir uolumu darbuojantis Dievo šlovei. Buvo tiesus vyras, *kuriam nebuvo klastos*⁹⁸. Jo kalba buvo: „Taip tai taip, ne tai ne“

Rodė retą pamaldumą ir tvirtas dorybes, kurios, atrodo, sklido iš pačios ramios, santūrios ir džiugios veido išraiškos. Nieko jame nebuvo apsimestinio, nieko, kas primintų pasaulietinius įpročius, bet visa aiškiai rodė evangelinį paprastumą ir nuoširdumą, besijungiantį su išmintimi. Ypač jame švietė artimo meilė visiems, nieko neišskyrė dėl užimamos padėties. Visiems taip rūpinosi pagelbėti patardamas, teikdamas paguodą ar pagalbą, kad, atrodo, buvo gimęs kitų naudai. Didžiausias jo rūpestis buvo sielų išganymas, ir tam siekiui su nepaprastu uolumu paskyrė ištis visą gyvenimą. Kai Dievo valia ir vyresniųjų nurodymu šioje kolegijoje atsidėjo filosofijai dėstyti, perteikdavo ją savo mokiniams taip atsidėjęs ir taip stropiai, kad sunku net apsaityti. Taip pat ne tik nesipurtė prie šių pareigų prijungtos pareigos pamokslauti, bet ir darė tai su visu tokiu pačiu uolumu, įkarščiu ir atsidavimu, be to, dar vesdavo [dvasines] praktikas vienuolėms benediktinėms. Atrodė turįs ypatingą Dievo dovaną tvarkytis su vaikais, besimokančiais tiek humanitarinių mokslų (kuriuos Dievo garbei dėstė jiems visus trejus metus), tiek rimtesniųjų, daugelis jausdavo kažką dieviška sklindant iš jo vadovavimo ir dvasinio ugdyimo. [Kolegijos] ministro pareigas šis Stanislovas ėjo taip pat pelnydamas nesuskaičiuojamus pagyrimus visus trejetą metų, be to, ketverius metus Pultuske taip uoliai ir darbščiai reiškėsi kaip misionierius, kad gali būti pavadintas tvirtu Kristaus vynuogyno darbininku⁹⁹. Eidamas bet kurias pareigas buvo toks tvirtas, kad, atrodė, nieko jam niekada nebūna sunkaus, nieko sudėtingo, nieko, ko neįmanoma įvykdyti. Paskutinį kartą aprūpintas visais sakramentais mirė 1732 m. gegužės 3 d.

Iki čia peržiūrėtos mūsų mirusių brolių
gyvenimo santraukos.
Didesnei Dievo garbei.

⁹⁸ Plg. Jn 1, 47.

⁹⁹ Plg. Mt 20, 1.